

Nr 2/2018 (4) PAŹDZIERNIK 2018

Biuletyn Sieci

OWES

**OŚRODKI
WSPARCIA
EKONOMII
SPOŁECZNEJ**

PARTNERZY

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Fundacja
FUNDUSZ WSPÓŁPRACY

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

● BUSINESS MODEL CANVAS

stworzone przez duet Osterwalder-Pigneur podejście do tworzenia modeli biznesowych, które jest wygodnym narzędziem do zrozumienia pomysłu na działalność gospodarczą, porządkującym jego analizę i ułatwiającym zrozumienie, w jaki sposób przedsiębiorstwo będzie zarabiać na rynku

SPIS TREŚCI

3	○	OD REDAKCJI
3	○	AKTUALNOŚCI
5		II Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej – SIRES
7		Sprawozdanie z II Ogólnopolskiego Spotkania Sieciującego OWES – Jolanta Kalinowska
9		Ochrona danych osobowych w OWES – Andrzej Rybus-Tołłoczko
13		Interaktywna Platforma Sieciująca – Kamil Ekiert
16	●	TEMAT NUMERU
		Palec wskazujący Księżyc nie jest Księżycem – czyli kilka uwag o biznesplanach – Tadeusz Durczok
20		(nie)Oczywiste źródła finansowania dla przedsiębiorstw społecznych – Jacek Korzeniak
22	○	PREZENTACJA OWES
		• województwo podlaskie
		• województwo podkarpackie
30	○	DOBRE PRAKTYKI
		Jak to się robi w Elblągu? – czyli o temacie reintegracji społeczno-zawodowej w Ośrodku Wpierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu – Katarzyna Ciszewska
32	○	REALIZATORZY PROJEKTU

Fot. Pixabay

OD REDAKCJI

Drodzy Czytelnicy,

przedstawiamy Wam kolejne wydanie „Biuletynu Sieci OWES”. W tym numerze będziecie mogli zapoznać się m.in. z projektem platformy sieciującej, która już wkrótce zostanie oddana do Waszego użytku. Co umożliwi platforma? Jakie funkcje będzie zawierać? Kto może z niej korzystać? Koniecznie zapoznajcie się z prezentacją Kamila Ekierta.

25 maja 2018 w całej Polsce zaczęły obowiązywać nowe przepisy o ochronie danych osobowych. O tym, co to oznacza dla OWES, dowiedzie się z artykułu Andrzeja Rybusa-Tołłoczki.

Na kolejnych stronach Tadeusz Durczok podzieli się swoimi uwagami na temat biznesplanów. Opowie między innymi o tym, czy wykorzystywanie ich do planowania działalności gospodarczej faktycznie jest skuteczne. Zachęcamy do zapoznania się z artykułem stanowiącym temat główny tego wydania.

W tym numerze zaprezentujemy Wam także kolejne Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Tym razem dowiedzie się więcej na temat OWES działających na terenie województw podlaskiego i podkarpackiego.

Na deser zostawiliśmy dobre praktyki poświęcone reintegracji w ramach OWES. Jak to się robi w Elblągu? – O tym opowie Wam Katarzyna Ciszewska.

Zachęcamy Was do zapoznania się z treścią niniejszego wydania „Biuletynu”. Czekamy na Wasze opinie, propozycje, teksty i tematy, które powinny się w nim znaleźć. Zachęcamy do jego dystrybucji i rozsyłania znanym Wam przedsiębiorstwom społecznym, lokalnym organizacjom i samorządowcom. Życzymy miłej lektury oraz zapraszamy do współpracy!

Redakcja

aktualności

OWES

W dniach 15 i 16 czerwca odbyła się Gala Ekonomii Społecznej oraz konferencja pt. „Akademia Legislacji i Procesu Stanowienia Prawa – czyli szkolenia eksperckie dla przedstawicieli NGO”.

Organizatorem wydarzenia były Podlaska Federacja Organizacji Pozarządowych oraz Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Łomży. Celem konferencji była integracja społeczności lokalnej, w szczególności środowiska III sektora i przedsiębiorstw społecznych z subregionu łomżyńskiego oraz poszerzenie wiedzy z zakresu źródeł finansowania działalności podmiotów ekonomii społecznej. Gościem specjalnym był zastępca dyrektora Narodowego Instytutu Wolności Piotr Krygiel, który omówił zasady przyznawania dotacji konkursu FIO. Na zakończenie wydarzenia zarząd Stowarzyszenia Europartner AKIE (OWES) wręczył czeki dotacyjne czterem podmiotom: Spółdzielni Socjalnej „Łomżanka”, Fundacji „Zdrowa Żywność”, Fundacji „L” i Spółdzielni Socjalnej „Concordia”.

aktualności OWES

Branżowe spotkania sieciujące w Tarnowie Podgórnym

Fundacja Fundusz Współpracy zaprasza serdecznie przedstawicieli OWES na branżowe

spotkania sieciujące, które w okresie od września do grudnia 2018 roku odbywać się będą w Tarnowie Podgórnym, w Hotelu 500, przy ul. Poznańskiej 139. Stroną Umowy jest przedsiębiorstwo społeczne Fundacja NIWA Edukacji i Rozwoju z siedzibą w Poznaniu.

TERMINY SPOTKAŃ

- spotkanie sieciujące **dla kadry kierowniczej OWES** odbędzie się w dniach **24–25 września 2018 r.**
- spotkanie sieciujące **dla doradców biznesowych** odbędzie się w dniach **22–23 października 2018 r.**
- spotkanie sieciujące **dla animatorów** odbędzie się w dniach **19–20 listopada 2018 r.**
- spotkanie sieciujące **dla doradców kluczowych** odbędzie się w dniach **3–4 grudnia 2018 r.**

Fot. Stowarzyszenie EuroPartner AKIE

Czek dotacyjny dla Spółdzielni „Łomżanka”

Posiedzenie Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej

13 czerwca 2018 r. odbyło się czwarte posiedzenie Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KKRES), który odpowiedzialny jest m.in. za koordynowanie działań w zakresie ekonomii społecznej na poziomie krajowym i regionalnym, w tym m.in.: wyznaczanie kierunków poszukiwań rozwiązań innowacyjnych, opiniowanie i rekomendowanie propozycji strategicznych, programowych, legislacyjnych i finansowych mających związek z ekonomią społeczną.

W spotkaniu pod przewodnictwem Pani Elżbiety Rafalskiej – Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – omawiany był projekt Ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej – wypracowany wspólnie z grupami tematycznymi KKRES. Projekt został zaopiniowany z perspektywy naukowej i praktycznej. Na wniosek Pani Minister Elżbiety Bojanowskiej – poparty przez wszystkich członków KKRES – projekt został przekazany do dalszych prac wewnątrzresortowych, w trakcie których będzie jeszcze czas na zgłaszanie uwag.

Ponadto podczas spotkania przedstawione były zagadnienia, takie jak:

- rola i zadania KKRES we współpracy z Ministerstwem przy realizacji polityki publicznych w obszarze ekonomii społecznej;
- najnowsze kierunki zmian w obszarze ekonomii społecznej w UE;
- kierunki polityki publicznej w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej na poziomie krajowym.

Konferencja OWES w Katowicach

31 października 2018 roku o godz. 11:00 w sali Sejmiku Śląskiego, znajdującej się w budynku Urzędu Wojewódzkiego przy ulicy Jagiellońskiej 25 w Katowicach, odbędzie się konferencja OWES związana z uruchomieniem przez Urząd Marszałkowski nowej edycji finansowania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) ze środków RPO. Konferencja poświęcona będzie działalności OWES, ich osiągnięciom i możliwościom w kontekście Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego i Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz nowym celom i zadaniom na kolejne 5 lat. Zaprezentowane zostaną także wypracowane dotychczas dobre praktyki, czyli kilka śląskich przedsiębiorstw społecznych.

Zgłoszenia na konferencję przyjmowane są na podstawie formularza elektronicznego przez stronę www.swr.pl/konferencjaowes

lub na adres email: n.gajos@gmail.com

Dodatkowych informacji na temat konferencji udziela:

Nastazja Gajos tel. 32 376 75 65.

12 września 2018 r. ruszyła 3. edycja konkursu „Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego”.

Organizowany jest on przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Rozgłośnie Radiową z Zielonej Góry wraz z Telewizją Polską S.A. z Gorzowa Wielkopolskiego. Głównym celem konkursu jest wspomaganie budowania trwałej pozycji rynkowej podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa lubuskiego poprzez promocję ich działalności i stwarzanie możliwości prezentowania ich oferty szerokiemu gronu potencjalnych klientów. Laureatem konkursu może zostać podmiot, który dostarcza wysokiej jakości produktów i/lub usług oraz który swoimi działaniami w sposób szczególnie przyczynia się do poprawy jakości życia społeczności lokalnych na terenie województwa lubuskiego. Konkurs organizowany jest dla podmiotów ekonomii społecznej zarejestrowanych i mających siedzibę na terenie województwa lubuskiego. Udział w konkursie jest bezpłatny.

Czas trwania konkursu: 12.09.18 r. – 15.12.18 r.

Termin nadsyłania zgłoszeń: do 31.10.18 r.

Kontakt: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, Wydział Koordynacji Ekonomii Społecznej, al. Niepodległości 36, 65-042 Zielona Góra, tel. 68 323 19 27.

15 października 2018 roku w Krakowie odbędą się XI Ogólnopolskie Spotkania Ekonomii Społecznej.

W programie przewidziano m.in. wykłady: „Rewolucja cyfrowa. Jak robotyzacja zmieni ludzką pracę?” oraz „Trendy i wyzwania dla

spółdzielni pracy i spółdzielni socjalnych w Europie”. Poprowadzony zostanie także panel dyskusyjny poświęcony różnym formom innowacji. Wydarzenie zwieńczy Gala „Konkursu na Najlepsze Przedsiębiorstwo Społeczne Roku im. Jacka Kuronia”. Więcej informacji na temat XI OSES można znaleźć na stronie

<https://oses2018.ekonomiaspoleczna.pl/>.

GWARANCJE DLA EKONOMII SPOŁECZNEJ

Przypominamy o możliwości pożyczek dla podmiotów ekonomii społecznej w ramach Funduszu Gwarancyjnego. Mogą być przeznaczone na bieżącą działalność, na cele rozwojowe lub inwestycyjne. O gwarancję mogą ubiegać się m.in.:

- przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie socjalne;
- podmioty reintegracyjne, których organem prowadzącym nie jest jednostka samorządu terytorialnego (CIS i KIS, ZAZ i WTZ);
- organizacje pozarządowe lub prowadzące działalność pożytku publicznego, instytucje działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia;
- podmioty sfery gospodarczej, realizujące cel społeczny.

Aby uzyskać wsparcie, wystarczy złożyć wniosek o udzielenie gwarancji w Banku kredytującym. Szczegółowe informacje na temat programu wsparcia dostępne są także na stronie: www.bgk.pl/ekonomia-spoleczna.

II Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej

Już 24 i 25 października br. na kampusie głównym Uniwersytetu Warszawskiego – ale przede wszystkim w budynku Starego BUW-u – odbędzie się II Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej (OFESIS).

Dlaczego warto przyjść na OFESIS?

Program OFESIS w pierwszym dniu będzie skoncentrowany wokół nowych kierunków wsparcia ekonomii społecznej i solidarnej, zawartych w zaktualizowanej wersji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i projekcie ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej. Drugi dzień OFESIS poświęcony będzie kreatywnemu wymiarowi ekonomii społecznej i solidarnej oraz temu, jak wpisuje się ona w nowe rozwojowe trendy ekonomiczne i społeczne.

Spotkaj się z innymi

Pierwszy raz OFESIS zorganizowane zostało w październiku 2017 r. Była to okazja do spotkania w szerokim gronie i debat na najważniejsze tematy dotyczące podmiotów ekonomii społecznej. W tym roku będzie podobnie. W OFESIS uczestniczyć będzie ponad 250 gości z całej Polski, przede wszystkim przedstawiciele sektora przedsiębiorczości społecznej. Forum skierowane jest do: przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej, w tym

dokończenie na str. 6

przedsiębiorstw społecznych, przedstawiciele struktur wspierających sektor ekonomii społecznej i solidarnej (Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej), przedstawiciele administracji rządowej, samorządów lokalnych, m.in. przedstawiciele: IZ RPO, ROPS, badaczy, ekspertów, analityków i innych osób zainteresowanych problematyką ekonomii społecznej i solidarnej.

Zainspiruj się

W ramach II OFESiS zaplanowane zostały targi podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych. Będzie to okazja do zaprezentowania swojej działalności i produktów setkom uczestników.

Ponadto w tym roku podczas OFESiS odbędzie się **uroczyste wręczenie nagród w konkursie „Znaki Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej”**. Przewidziane zostały dwie kategorie konkursowe – Spółdzielnia socjalna osób fizycznych oraz Przedsięwzięcie PES sfinansowane ze środków zwrotnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Konkurs o przyznanie certyfikatu „Znaku Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej 2018” ma na celu wyróżnienie tych podmiotów, które z powodzeniem łączą działalność ekonomiczną ze społecznym zaangażowaniem. Przyznane certyfikaty przyczynią się do budowania marki konkretnych podmiotów oraz całego sektora ekonomii społecznej.

Poszerz swoją wiedzę

Tak jak w zeszłym roku, zaplanowano zróżnicowane warsztaty, dzięki którym uczestnicy będą mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę na temat narzędzia wspomagającego tworzenie regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej, sposobów na skuteczną promocję produktów i usług świadczonych przez PES oraz umiejscowienia ekonomii społecznej w kontekście aktualnych trendów społeczno-gospodarczych.

Zabierz głos w dyskusji

Uczestnictwo w OFESiS to także okazja do wypowiedzenia się w istotnych dla ekonomii społecznej i solidarnej kwestiach. Pierwszego dnia odbędzie się 3-godzinna sesja Open Space w temacie „Ekonomia społeczna i solidarna – czym powinna być?”. Istotą metody Open Space jest otwarcie przestrzeni umożliwiającej i wspomagającej rozwój konstruktywnych idei. Formuła Open Space pozwala zderzyć różne poglądy, podejścia do tematu z różnych perspektyw, aktywnie włączyć uczestników w opracowanie tematu konferencji. Open Space będzie prowadzone przez wyspecjalizowanych moderatorów i zakończy się konkretnymi udokumentowanymi ustaleniami. Dodatkowo zorganizowane zostanie „Cafe-studio”, czyli miejsce, w którym nagrywane będą rozmowy z uczestnikami. Wszystkie powyższe punkty programu dają szansę, aby być na bieżąco z najważniejszymi tematami związanymi z przedsiębiorczością społeczną.

Fot. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

I Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej w 2017 r.

SPRAWOZDANIE Z II OGÓLNOPOLSKIEGO SPOTKANIA SIECIUJĄCEGO OWES

JOLANTA KALINOWSKA

Ogólnopolskie spotkanie sieciujące pod hasłem **Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość – rola OWES w ekonomii społecznej przyszłości** zorganizowane zostało przez Fundację Fundusz Współpracy w ramach projektu „Forum aktywności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej” w dniach 12–13 czerwca 2018 roku w Warszawie.

Spotkanie odbyło się zarówno w formule plenarnej, jak i z wykorzystaniem sekcji panelowych oraz warsztatowych i zgromadziło 126 osób reprezentujących wiele środowisk, w tym przede wszystkim: Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, podmioty sektora ekonomii społecznej, Regionalne Ośrodki Pomocy Społecznej, Lokalne Grupy Działania, a także przedstawiciele Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju.

Podczas dwudniowego spotkania dyskutowano m.in. na temat dominujących trendów w życiu społeczno-gospodarczym oraz o tym, jak ekonomia społeczna się w nie wpisuje. Omawiano system wsparcia ekonomii społecznej z punktu widzenia klientów OWES, a także zaprezentowano przykłady dorobku OWES i ich spojrzenie na przyszłość. Nakreślono nowe kierunki rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej w związku z aktualizacją KPRES oraz projektem Ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej.

Pani Minister Elżbieta Bojanowska – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – w swoim wystąpieniu zaznaczyła solidarnościowy wymiar ekonomii społecznej, który po-

zwala na szerokie spojrzenie na rozwój gospodarczy, w którym potrzeby słabszych uczestników rynku nie ulegają prymatowi zysku i postępu. Podkreśliła również, że OWES są kluczowym elementem systemu wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej (PES), w tym przedsiębiorstw społecznych (PS), a tym samym rozwoju sektora ekonomii społecznej i solidarnej.

Podczas sesji warsztatowych poświęconych wymianie doświadczeń i prowadzonych w większości przez przedstawicieli OWES dyskutowano w zespołach tematycznych o:

- oczekiwaniach przedsiębiorstw społecznych względem OWES;
- optymalizacji procesu doradztwa biznesowego, aby lepiej odpowiadał na potrzeby grup inicjatywnych do prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego;
- finansowaniu przedsiębiorczości społecznej ze źródeł innych niż EFS;
- relacjach ROPS–OWES;
- weryfikacji statusu Przedsiębiorstwa Społecznego;
- konkurencyjnej przedsiębiorczości społecznej (instrumenty zwrotne, zamówienia publiczne, konsorcja spółdzielcze itp.);
- modelach regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej;
- reintegracji w OWES;
- rozwoju ekonomii społecznej na obszarach wiejskich (inkubatory przetwórstwa rolnospożywczego, gospodarstwa społeczne/opiekuńcze).

OWES są kluczowym elementem systemu wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej (PES), w tym przedsiębiorstw społecznych (PS).

Ogólnopolskie spotkanie sieciujące pod hasłem Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość – rola OWES w ekonomii społecznej przyszłości zostało sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach projektu „Forum Aktywności OWES”.

Fot. Marcel Samecki, Fundacja Fundusz Współpracy

Zorganizowano również warsztat dla członków Rady Sieci, która powstała z inicjatywy OWES jako organ reprezentujący OWES w kontaktach zewnętrznych.

Dokładna relacja z ogólnopolskiego spotkania sieciującego została zamieszczona na platformie forumowes.pl. Zachęcamy do zapoznania się z całością relacji.

Obok prezentujemy jedynie niektóre z licznych rekomendacji i wniosków pokonferencyjnych wynikających z dyskusji panelowych i warsztatów. Zachęcamy do rozważenia ich i ewentualnego wdrożenia/zastosowania w przyszłości.

Fot. Marcel Samecki, Fundacja Fundusz Współpracy

W II Ogólnopolskim spotkaniu sieciującym OWES wzięło udział 126 osób, w tym przedstawiciele: Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, podmiotów sektora ekonomii społecznej, Regionalnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Lokalnych Grup Działania, a także Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju.

REKOMENDACJE:

- należy dokonać analizy możliwości wykorzystania formy venture capital dla rozwoju PS;
- należy dążyć do uproszczenia procedur i dokumentów stosowanych przez OWES, w tym m.in. stosować elastyczne podejście do biznesplanów, tj. stosować różne ich rodzaje – w zależności pomysłu na biznes, jak też analizy klientów i konkurencji;
- należy kłaść nacisk przede wszystkim na wizję rozwoju PS oraz zasoby, a w drugiej kolejności na wsparcie;
- należy rozwijać współpracę i sieciowanie instytucji wspierających ES na poziomie lokalnym i regionalnym;
- należy rozszerzać gamę narzędzi OWES dla wsparcia istniejących PS, zwłaszcza specjalistycznego, branżowego;
- niezbędny jest program wsparcia liderów grup inicjatywnych i PES jako kluczowych osób do rozwoju przyszłego PS;
- niezbędna jest ewaluacja systemu wsparcia, otwarcie się na nowe obszary, instrumenty wsparcia, grupy odbiorców;
- potrzebne jest indywidualne podejście i elastyczność w zakresie tworzenia miejsc pracy w PS;
- niezbędne jest uproszczenie definicji PS;
- niezbędne jest uelastycznienie w procedurach wyboru podwykonawców przez OWES;
- potrzebna jest dobra regulacja prawna dot. ES oraz większej powszechności i rozpoznawalności ES.

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH W OWES

ANDRZEJ RYBUS-TOŁŁOCZKO

Co się zmienia?

Przed wszystkim mamy nową definicję danych osobowych, które oznaczają: *wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora, takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy bądź jeden lub kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.* Jak wynika z definicji – od 25 maja, kiedy wejdziemy w posiadanie danych takich jak imię i nazwisko, musimy już je chronić.

To powoduje wiele problemów. Przykładem mogą być listy obecności z wieloma danymi. Zbierając dane na liście, nie możemy jej puścić po sali. Musimy cały czas pilnować i sprawić, by osoby, które się na nią wpisują, nie wdziały danych poprzedników.

Warto zwrócić uwagę na prawidłowe niszczenie danych osobowych. Elektroniczne dane powinny być w sposób trwały usunięte z komputera, telefonu i innych nośników. Papierowe zaś – albo spalone (choć uwaga – to nieekologiczne), albo zniszczone w niszczarce robiącej „konfetti”.

Dalej będziemy pracować na zbiorach danych osobowych, które oznaczają uporządkowany zestaw danych osobowych dostępnych według określonych kryteriów. Jednakże te nie będą już nigdzie rejestrowane.

Administrator danych osobowych

Przy realizacji projektów europejskich administratorem danych osobowych nie jest OWES czy podmioty go prowadzące, a minister właściwy ds. rozwoju regionalnego oraz instytucja zarządzająca. Niestety, w wielu województwach cały czas nie zostały zawarte aneksy do umów, a to oznacza, że OWES funkcjonują w próżni. Z jednej strony w umowach w sprawie ochrony danych osobowych znajdują się przepisy już nieobowiązujące, a z drugiej strony nie wprowadza się nowych regulacji. W związku z tym trzeba się koniecznie domagać nowych wytycznych od swoich opiekunów, jednak chwilowo należy stosować stare regulacje.

Współadministratorzy

Ciekawą, nową i myślę, że bardzo przydatną formułą są współadministratorzy. Według definicji: *Jeżeli co najmniej dwóch administratorów wspólnie ustala cele i sposoby przetwarzania, są oni współadministratorami. W drodze wspólnych uzgodnień współadministratorzy w przejrzysty sposób określają odpowiednie zakresy swojej odpowiedzialności dotyczącej wypełniania obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia, w szczególności w odniesieniu do wykonywania przez osobę, której dane dotyczą, przysługujących jej praw oraz ich obowiązków w odniesieniu do podawania informacji, chyba że przypadające im obowiązki i ich zakres określa prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego, któremu administratorzy ci podlegają. W uzgodnieniach można wskazać punkt kontaktowy dla osób, których dane dotyczą.*

**25 maja tego roku w całej Polsce i pozostałych krajach Unii Europejskiej zaczęło obowiązywać Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).
Nasz Parlament przyjął ustawę o ochronie danych osobowych z 10 maja 2018 r.**

Uzgodnienia należy odzwierciedlać odpowiednie zakresy obowiązków współadministratorów oraz relacje pomiędzy nimi a podmiotami, których dane dotyczą. Zasadnicza treść uzgodnień jest udostępniana podmiotom, których dane dotyczą. Niezależnie od uzgodnień osoba, której dane dotyczą, może wykonywać przysługujące jej prawa wynikające z niniejszego rozporządzenia wobec każdego z administratorów.

Przy organizacji różnego rodzaju wydarzeń wspólnie z innymi organizacjami pozarządowymi czy urzędami warto będzie z tego korzystać.

Przekazywanie danych

Jeżeli zdarzy się (a dzieje się to często, np.: przy wyjazdach do hoteli, wejściach na teren jakiegoś obiektu czy choćby w relacjach z ubezpieczycielami), że zebrane dane osobowe będziemy przekazywać innym organizacjom czy firmom, to będzie to tzw.

powierzenie przetwarzania danych. Dział się to będzie w drodze umowy zawartej na piśmie – umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych. Podmiot może przetwarzać dane wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w umowie.

Naruszenie bezpieczeństwa

Naruszenie ochrony danych osobowych oznacza naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych, które są przesyłane, przechowywane lub w inny sposób przetwarzane. Nowością będzie zgłoszenie każdego takiego przypadku do Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO), który nadzoruje przestrzeganie przepisów w naszym kraju. Mamy na to 72 godziny.

Dane wrażliwe...

...a w zasadzie przetwarzanie szczególnych kategorii danych osobowych to nowy katalog danych, które są specjalnie chronione. Są to dane ujawniające: pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych. Ponadto przetwarzanie danych: genetycznych i biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej, dotyczących zdrowia, dotyczących płci, dotyczących orientacji seksualnej osoby fizycznej, dotyczących wyroków skazujących oraz naruszeń prawa jest również szczególnie chronione.

Kiedy przetwarzamy dane osobowe?

W OWES dane osobowe przetwarzamy głównie za zgodą osoby, której dane dotyczą. Czasem mamy je udostępnione przez innego administratora.

Nowe prawa

Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego sprostowania dotyczących jej danych osobowych, które są nieprawidłowe.

Uwzględniając cele przetwarzania, osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania uzupełnienia niekompletnych danych osobowych. W tym celu musi przedstawić dodatkowe oświadczenie.

Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek – bez zbędnej zwłoki – usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne, prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania;
- dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem;
- dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator;
- dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego.

Jeżeli administrator upublicznił dane osobowe, a ma obowiązek je usunąć, to – biorąc pod uwagę dostępną technologię i koszt realizacji – podejmuje rozsądne działania, w tym środki techniczne, by poinformować administratorów przetwarzających te dane osobowe, że osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszelkie łącza do tych danych, ich kopie lub replikacje.

Prawo do usunięcia danych nie ma zastosowania w zakresie, w jakim przetwarzanie jest niezbędne:

- do korzystania z prawa do wolności wypowiedzi i informacji;

Fot. Pixabay

- do wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator; lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym, lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
  - z uwagi na względy interesu publicznego w dziedzinie zdrowia publicznego;
  - do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych; do celów statystycznych, o ile prawdopodobne jest, że prawo uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania;
  - do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.
- Jest to tzw. prawo do bycia zapomnianym.

Jeżeli przetwarzanie zostało ograniczone, takie dane osobowe można przetwarzać, z wyjątkiem przechowywania, wyłącznie za zgodą osoby, której dane dotyczą, oraz w celu ustalenia dochodzenia lub obrony roszczeń; w celu ochrony praw innej osoby fizycznej lub prawnej; z uwagi na ważne względy interesu publicznego Unii lub państwa członkowskiego.

Administrator informuje o sprostowaniu/usunięciu danych osobowych lub ograniczeniu przetwarzania każdego odbiorcę, któremu ujawniono dane osobowe, chyba że okaże się to niemożliwe lub będzie wymagać niewspółmiernie dużego wysiłku.

Administrator informuje osobę, której dane dotyczą, o tych odbiorcach, jeżeli ta tego zażąda.

Dokumentacja wewnętrzna:

1. Uwzględniając charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie i wadze zagrożenia, administrator wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby przetwarzanie odbywało się

zgodnie z niniejszym rozporządzeniem i aby móc to wykazać. Środki te są w razie potrzeby poddawane przeglądom i uaktualniane.

2. Jeżeli jest to proporcjonalne w stosunku do czynności przetwarzania, środki, o których mowa powyżej, obejmują wdrożenie przez administratora odpowiednich polityk ochrony danych.

Innymi słowy: w podmiotach, które prowadzą OWES, zostanie przeprowadzona analiza ryzyka, która sprawdzi, jak przetwarzamy dane osobowe, jak są one zabezpieczone oraz co zrobić, by nie następował ich wyciek. Ponadto zostaną wprowadzone różnego rodzaju polityki, które będą pokazywać, jak mamy praktycznie przetwarzać dane osobowe (m.in. polityka ochrony danych osobowych).

Należy jednak pamiętać, że dokumentację może nam również narzucić instytucja wdrażająca. To oznacza, że będziemy musieli wykorzystać polityki przygotowane przez administratora danych osobowych.

Obowiązek informacyjny

Każdy podmiot zbierając dane osobowe, musi poinformować:

- o swojej tożsamości i danych kontaktowych oraz – gdy ma to zastosowanie – o tożsamości i danych kontaktowych swojego przedstawiciela;
- gdy ma to zastosowanie – o danych kontaktowych inspektora ochrony danych;
- o celach przetwarzania danych osobowych – bardzo szczegółowych, tak by każdy wiedział, co się z danymi zadzieje (m.in. w przypadku publikacji zdjęć w Internecie, udziału w wycieczkach itp.) – oraz o podstawie prawnej przetwarzania;
- jeżeli przetwarzanie odbywa się na podstawie art. 6 ust.1 lit. f – o prawnie uzasadnionych interesach realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią;

W podmiotach, które prowadzą OWES, zostanie przeprowadzona analiza ryzyka, która sprawdzi, jak przetwarzamy dane osobowe, jak są one zabezpieczone oraz co zrobić, by nie następował ich wyciek.

- o odbiorcach danych osobowych lub o kategoriach odbiorców, jeżeli istnieją;
- gdy ma to zastosowanie – o zamiarze przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej oraz o stwierdzeniu lub braku stwierdzenia przez Komisję odpowiedniego stopnia ochrony; o odpowiednich lub właściwych zabezpieczeniach oraz o możliwościach uzyskania kopii danych lub o miejscu udostępnienia danych;
- o okresie, w którym dane osobowe będą przechowywane, a gdy nie jest to możliwe – o kryteriach ustalania tego okresu;
- o prawie do żądania od administratora dostępu do danych osobowych osoby, której dane dotyczą, ich sprostowania, usunięcia czy ograniczenia przetwarzania lub o prawie do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania, a także o prawie do przenoszenia danych;
- o prawie do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem;
- o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego;
- o tym, czy podanie danych osobowych jest wymogiem ustawowym, umownym czy warunkiem zawarcia umowy; o tym czy osoba, której dane dotyczą, jest zobowiązana do ich podania oraz o tym, jakie są ewentualne konsekwencje niepodania danych;
- o zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu oraz – przynajmniej w tych przypadkach –

danych osobowych będzie ciążył obowiązek udowodnienia, że została ona pozyskana, a nie dorozumiana.

Jeżeli zgodę zbieramy w celu spełnienia obowiązku informacyjnego, to wystarczy dopisać jedno zdanie: „Ja... wyrażam zgodę na przetwarzanie danych osobowych”.

W przypadku zgody elektronicznej – np. poprzez zaznaczenie odpowiednich okienek – RODO określa wprost: *Milczenie, okienka domyślnie zaznaczone lub niepodjęcie działania nie powinny oznaczać zgody.*

Zgoda powinna dotyczyć wszystkich czynności przetwarzania dokonywanych w tym samym celu lub w tych samych celach. Jeżeli przetwarzanie służy różnym celom, potrzebna jest zgoda na wszystkie te cele.

Administrator nie musi prosić o zgodę na przetwarzanie danych, gdy:

1. Dane będą przetwarzane w związku z zawarciem umowy z osobą, której one dotyczą.
2. Są one przetwarzane na podstawie przepisu prawa.
3. Są one przetwarzane w interesie publicznym.
4. W prawnie usprawiedliwionym celu administratora danych, np. marketing bezpośredni produktów własnych (warto podkreślić – bezpośredni, nie dotyczy to marketingu telefonicznego i mailowego, o czym będzie mowa w kolejnym wpisie), dochodzenie roszczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.
5. Żywozny interes osoby, której dane dotyczą, gdy pozyskanie zgody jest konieczne, ale niemożliwe.

Rejestr czynności przetwarzania

Będziemy musieli prowadzić rejestr czynności przetwarzania, który pozwoli nam śledzić dane osobowe. W takim rejestrze znajdować się będzie:

- imię i nazwisko lub nazwa oraz dane kontaktowe administratora i – w razie potrzeby – współadministratora oraz inspektora ochrony danych;
- cele przetwarzania;
- kategorie odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione, w tym odbiorców w państwach trzecich lub organizacjach międzynarodowych;
- opis kategorii osób, których dane osobowe dotyczą, a także kategorii danych osobowych;
- w stosownym przypadku – informacje o stosowaniu profilowania;
- w stosownym przypadku – kategorie przekazanych danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej;
- wskazanie podstawy prawnej operacji przetwarzania, w tym przekazanych, do których dane osobowe są przeznaczone;
- jeżeli jest to możliwe – planowane terminy usunięcia poszczególnych kategorii danych;
- jeżeli jest to możliwe – ogólny opis technicznych i organizacyjnych środków bezpieczeństwa.

W celu znalezienia informacji związanych z przepisami RODO należy korzystać wyłącznie ze strony www.uodo.gov.pl. Można tam znaleźć wiele dobrych, precyzyjnych informacji, przykładów dokumentów oraz odpowiedzi na pytania, które się pojawiają.

RODO zakłada, że można pozyskać ustną zgodę na przetwarzanie danych osobowych. Należy pamiętać, że w przypadku pozyskiwania zgody w innej formie niż pisemna, to na administratorze danych osobowych będzie ciążył obowiązek udowodnienia, że została ona pozyskana, a nie dorozumiana.

istotne informacje o zasadach ich podejmowania, a także o znaczeniu i przewidywanych konsekwencjach takiego przetwarzania dla osoby, której dane dotyczą.

To oznacza, że będziemy mieli obowiązek informacyjny do prawie każdej czynności zbierania danych osobowych (m.in. pracownicy, współpracownicy, ale przede wszystkim beneficjenci). Z takim obowiązkiem muszą zapoznać się wszyscy, a to oznacza, że zapewne będziemy zbierać pod nim podpisy. Te dla pracowników czy współpracowników szykujemy sami, z kolei te dla beneficjentów narzuci nam instytucja zarządzająca.

Wyrażenie zgody

RODO zakłada, że można pozyskać ustną zgodę na przetwarzanie danych osobowych. Jednakże na pewno nikt się na to nie zdecyduje, ponieważ później przy okazji ewentualnego procesu taka ustna zgoda nie byłaby żadnym dowodem. Należy pamiętać, że w przypadku pozyskiwania zgody w innej formie niż pisemna, to na administratorze

INTERAKTYWNA PLATFORMA SIECIUJĄCA

KAMIL EKIERT

W NAJBLIŻSZYM CZASIE ZOSTANIE PAŃSTWU UDOSTĘPNIONA INTERAKTYWNA PLATFORMA SIECIUJĄCA W WERSJI BETA.

Poniżej prezentujemy wstępny opis założeń dotyczących platformy i jej funkcjonalności. Zachęcamy Państwa do korzystania z tego narzędzia oraz dzielenia się opiniami na jego temat.

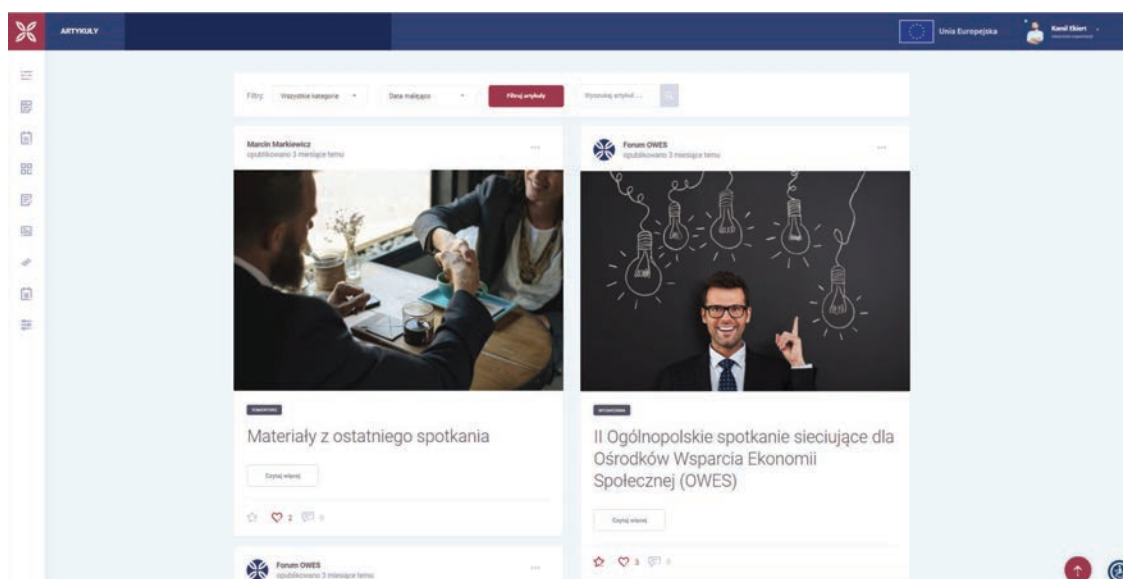
ARTYKUŁY – Na platformie będą ukazywały się artykuły dotyczące bieżących spraw i funkcjonowania OWES, ciekawostki, porady prawne oraz inne treści warte przekazania szerokiemu gronu. Autorami wpisów będą nie tylko realizatorzy projektów, eksperci czy przedstawiciele Ministerstwa, ale również Państwo – każdy członek OWES będzie mógł napisać i opublikować artykuł na swoim profilu.

Najciekawsze z nich zostaną wyświetlone na stronie głównej platformy.

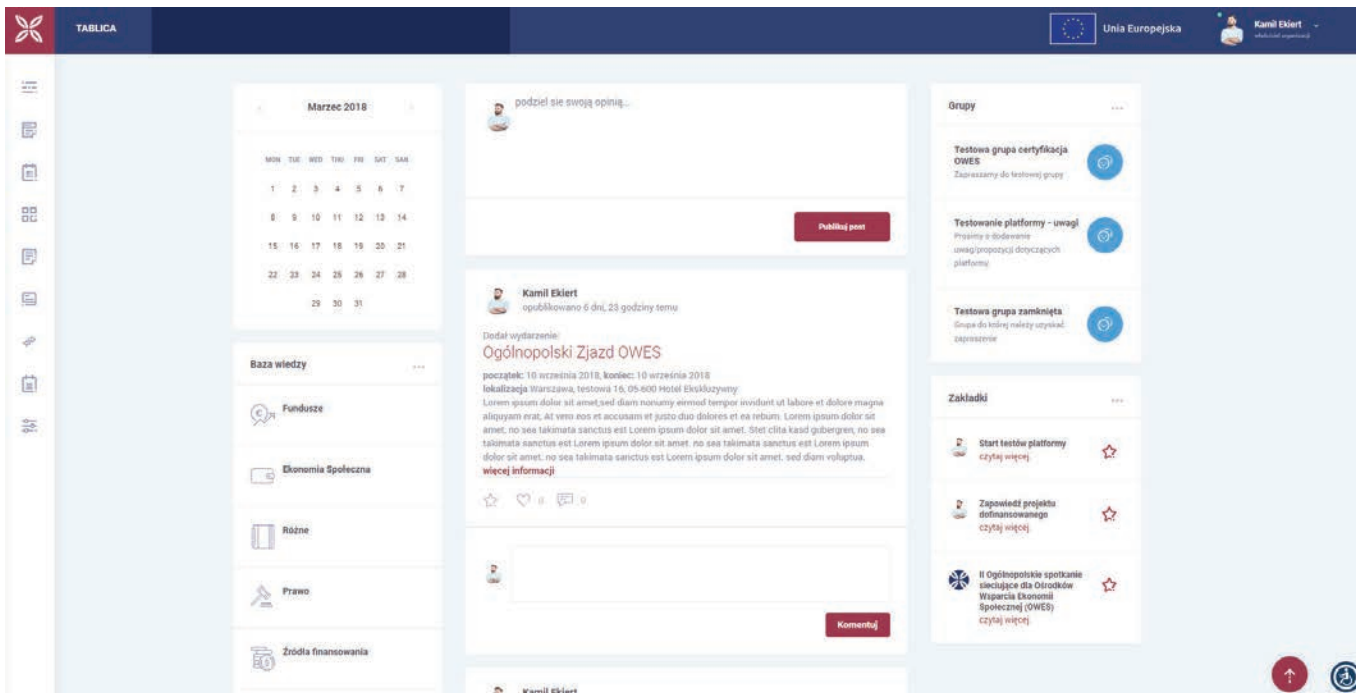
TABLICA – czyli główny element platformy. Będzie to miejsce do prowadzenia dyskusji, publikowania wpisów i wyrażania opinii. Forma tablicy agregującej treści została stworzona na wzór tablicy Facebooka. Pozwoli ona komentować dodawane wpisy, artykuły wyświetlane na platformie czy informacje dodawane w bazie wiedzy. Każdy element platformy – dyskusję, wpis, artykuł etc. będzie można zapisać jednym kliknięciem, aby później móc szybko do niego wrócić.

Przekazane narzędzie umożliwi m.in.: prowadzenie dyskusji, zadawanie pytań, planowanie wspólnych działań czy zgłaszanie problemów ekspertom.

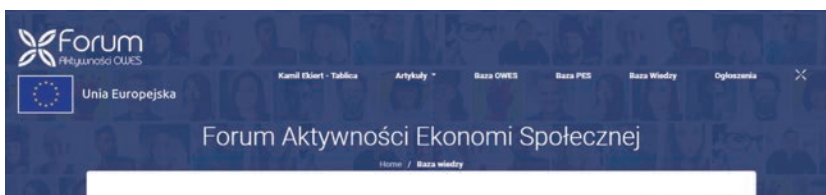
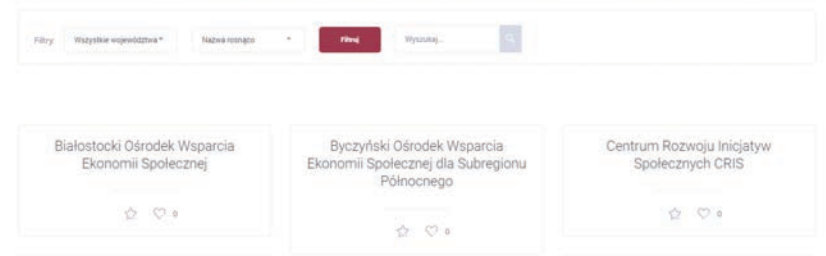
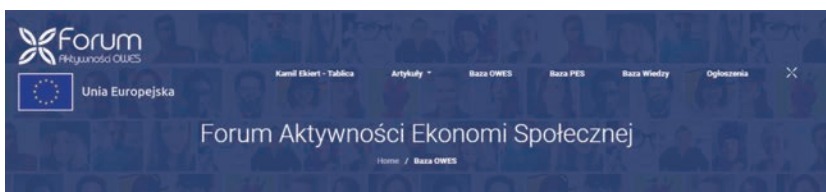
ARTYKUŁY

TABLICA

BAZA WIEDZY

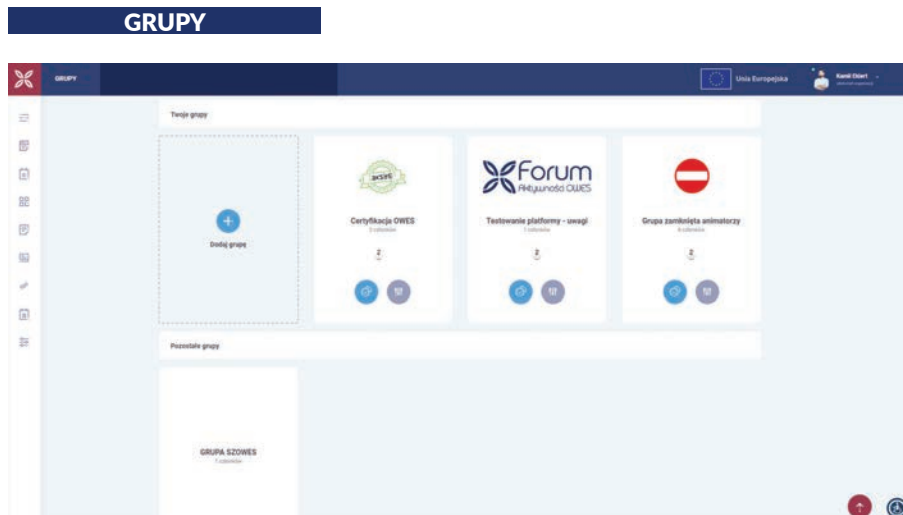
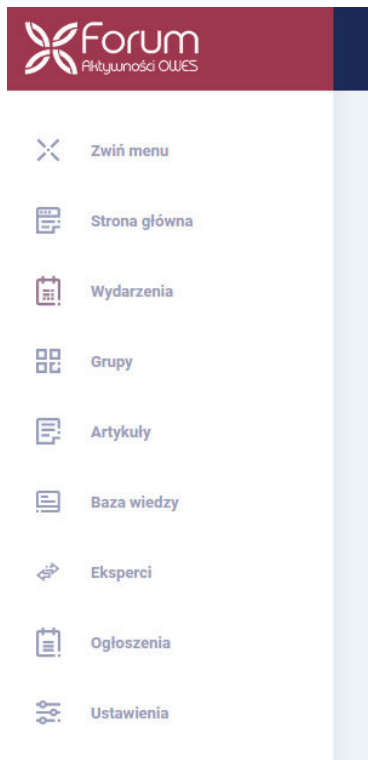

- Fundusze
- Ekonomia Społeczna
- Różne
- Prawo
- Źródła finansowania
- Zamówienia publiczne
- Marketing
- Przedsiębiorczość
- Księgowość, kadry, podatki
- Zarządzanie
- Dostępność
- Umiejętności miękkie

BAZA WIEDZY – miejsce, w którym na bieżąco będą dodawane odpowiedzi na pytania zadane ekspertom, ważne dokumenty, analizy etc. Baza wiedzy podzielona będzie na kategorie oraz zostanie wzbogacona o opcję szybkiego wyszukiwania treści. W bazie wiedzy każdy użytkownik będzie miał również możliwość podzielenia się posiadaną wiedzą (informacje dodawane przez użytkowników będą weryfikowane przez ekspertów – do momentu weryfikacji, będą one posiadały odpowiednią adnotację).

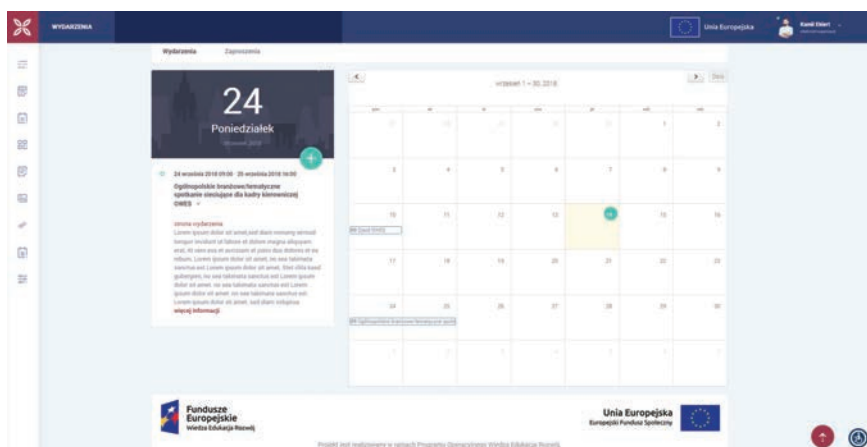
OGŁOSZENIA – Platforma będzie również miejscem, gdzie będą Państwo mogli dodać wszelkiego rodzaju ogłoszenia dotyczące Państwa działalności.

MESSENGER – Poza komunikacją za pośrednictwem tablicy, otrzymają Państwo możliwość prywatnej wymiany wiadomości oraz przesyłania plików. Messenger umożliwi Państwu również kontakt z ekspertami w celu uzyskania jak najpełniejszej odpowiedzi na zadane przez Państwa pytania.

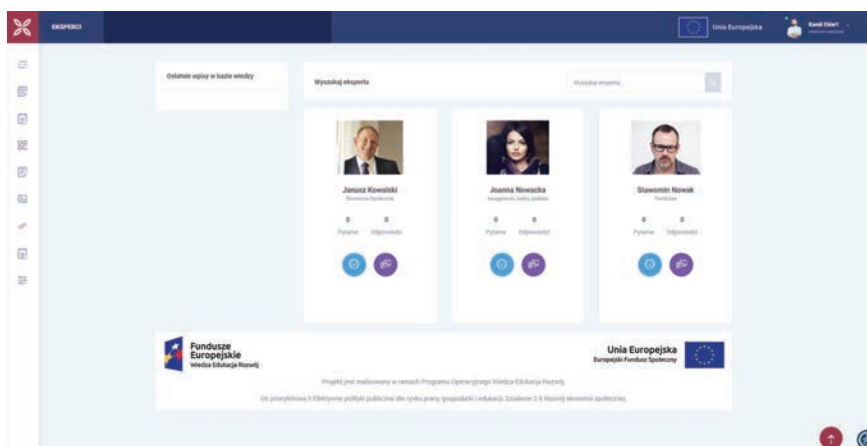
GRUPY – Aby jeszcze bardziej uporządkować treści na tablicach, każdy użytkownik będzie mógł tworzyć grupy tematyczne i zapraszać do nich innych użytkowników platformy. Grupy będą miały charakter otwarty (treści w nich publikowane będą widoczne dla wszystkich) oraz zamknięty (treści będą widoczne tylko dla członków zaproszonych przez twórcę grupy). W ramach grupy, poza prowadzeniem dyskusji, będą mogły być dodawane multimedia – zdjęcia, dokumenty czy filmy.

WYDARZENIA

WYDARZENIA – Udostępniony zostanie Państwu również kalendarz wydarzeń projektowych, jak i tych zgłaszanych przez Ministerstwo. Każdy użytkownik będzie mógł stworzyć wydarzenie, zaprosić na nie współużytkowników, członków swoich grup czy członków swojej organizacji. Wydarzenia będą widoczne w kalendarzu na platformie. Dodatkową możliwością będzie eksport danych do kalendarza Google.

EKSPERCI

EKSPERCI – Platforma umożliwi Państwu kontakt z ekspertami, którym w każdym momencie będzie można zadać pytanie za pomocą wygodnego formularza. Ekspert po zapoznaniu się z pytaniem oraz ewentualnym doprecyzowaniu problemu, udzieli odpowiedzi, która stanie się jednocześnie wpisem w bazie wiedzy. Każdy ekspert będzie odpowiadał za konkretną dziedzinę. Dzięki temu w łatwy sposób wyszukają Państwo odpowiedniego eksperta i skierują do niego pytanie.

temat numeru

OWES

Fot. Pixels

Kilkadziesiąt lat temu prowadzenie przedsiębiorstwa przypominało jazdę po autostradzie – wiemy, dokąd jedziemy, widzimy daleko, niewiele może nas zaskoczyć, możemy jechać szybko i bezpiecznie. Te czasy jednak minęły – teraz jedziemy (z naszym biznesem) po autostradzie, ale niestety w gęstej mgle.

PALEC WSKAZUJĄCY KSIĘŻYC NIE JEST KSIĘŻYCEM

TADEUSZ DURCZOK

CZYLI KILKA UWAG O BIZNESPLANACH

Tytuł tekstu, który czytacie, to cytat przypisywany Buddzie. Jest więc on dosyć stary niezależnie od tego, czy Budda był rzeczywiście jego autorem, czy był nim któryś z jego wyznawców. Podobny wgląd miało zresztą więcej osób, w tym nasz rodak Alfred Korzybski, autor powiedzenia „mapa to nie terytorium”. Jest ono nieco nowsze, z pierwszej połowy XX wieku.

Co powyższe cytaty mają wspólnego z biznesplanami? Wiele – zwracają bowiem uwagę na to, aby nie mylić naszych wyobrażeń z rzeczywistością. Biznesplan jest bowiem próbą przewidzenia przyszłości, próbą znalezienia racjonalnej i (co równie ważne) uzasadnionej odpowiedzi na pytanie w rodzaju „Co się stanie, jeśli w taki a nie inny sposób rozpocznie się działalność gospodarczą (lub uruchomi inwestycję)?”. Jako doradcy OWES musimy i chcemy bowiem podjąć decyzję o przyznaniu komuś dotacji (lub nie) na jakichś sensownych przesłankach, a nie tylko na wrażeniu, jakie czyni na nas wnioskodawca czy deklaracji, że zatrudni osoby z grup wymienionych w RPO.

Przyjęcie założenia, że podjęcie decyzji przez KOW oparte jest przede wszystkim na ocenie biznesplanu, powoduje jednak, że w rezultacie dwie lub kilka osób oceniają zapisane kartki papieru. Przypomina to sytuację, gdy KOW ocenia wnioski o dofinansowanie w konkursach na realizację projektów finansowanych ze środków unijnych. Rezultaty w obu wypadkach są podobne. Część wnioskodawców, którym przyznano środki,

ma problemy z osiągnięciem zaplanowanych wskaźników lub przychodów. Inni modyfikują zaplanowane uprzednio działania. Są też tacy, którzy rezygnują z podpisania umowy.

W rezultacie powstały grupy ludzi – żeby nie użyć słowa „kasty” – żyjące z „pisania” ładnych wniosków, tzn. czyniących wrażenie racjonalnych i dostosowanych do wymagań konkursowych. Powstały też grupy specjalistów zarabiających na szkoleniach dotyczących tego, jak napisać wnioski, tak aby otrzymać dotację.

Zaryzykuję twierdzenie, że gdyby można było przygotować (albo napisać) biznesplan lub wniosek o dofinansowanie gwarantujące osiągnięcie zaplanowanych w nich celów, to nie byłoby potrzeby zatrudniać managerów projektów lub prezesów przedsiębiorstw społecznych. Wystarczyłoby bowiem konsekwentnie realizować zaplanowane przedsięwzięcia. Jednak założenie i prowadzenie przedsiębiorstwa społecznego –

wbrew temu co twierdzą niektórzy teoretycy prowadzący szkolenia – nie streszcza się do konsekwentnej realizacji przygotowanego uprzednio biznesplanu.

Chociaż czasem może się tak zdarzyć. Na przykład, gdy gmina czy miasto są zainteresowane utworzeniem przedszkola w dzielnicy, w której takich usług brakuje, lub gdy w miarę stabilne przedsiębiorstwo komercyjne poszukuje podwykonawców. To są jednak stosunkowo rzadkie sytuacje i nawet wtedy trwałość takich przedsięwzięć jest ograniczona w czasie – zachodzą zmiany demograficzne, ponieważ dzieci rosną albo dzielnica się wyludnia. Także produkty i usługi

LEAN START UP

CZY JEDNOSTRONICOWY BIZNESPLAN?

przedsiębiorstwa mogą się z biegiem czasu gorzej sprzedawać lub może ono utracić część klientów na rzecz konkurencji.

Zazwyczaj jednak życie (biznesowe) toczy się inaczej niżli opisane w ładnie przygotowanym biznesplanie. Teza ta może wydawać się części czytelników trywialna, innym zaś nieprawdziwa. Argumentację za jej zasadnością można zilustrować wynikami badań nt. przedsiębiorstw komercyjnych i społecznych, bowiem mam nadzieję, że większość przedsiębiorców – działających komercyjnie czy też nieco bardziej społecznie – planuje swoją działalność, a nie tylko ją prowadzi.

Załóżmy zatem, że osoby zakładające spółdzielnie socjalne jakoś zaplanowały swoją działalność, a przynajmniej ci, którzy dostali dotacje lub pożyczki dla PS, zrobili w tym celu biznesplan. Jednak wg raportu GUS „Spółdzielnie socjalne w 2016” tylko 900 z 1400 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych jest aktywnych (czyli generuje przychody), a 39% procent z tych aktywnych ma przychody mniejsze niż 100 tys. zł rocznie, czyli nie jest w stanie płacić 5 pracownikom nawet płacy minimalnej. Innymi słowy tylko około 600 z 1400 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych prowadzi skutecznie działalność gospodarczą.

Podsumowując – planowanie działalności gospodarczej przy pomocy zastosowania biznesplanów nie wydaje się nadmierne skuteczne (formułując to delikatnie). Można wymienić szereg przyczyn tego stanu rzeczy, przy czym w przypadku przedsiębiorstw społecznych trzy przyczyny wydają się – przynajmniej piszącemu te słowa – być najważniejsze.

Po pierwsze otoczenie, w którym działają przedsiębiorstwa staje się coraz bardziej nieprzewidywalne, wręcz chaotyczne. Na jednym z seminariów prowadzonych przez Harvard Business Review Polska prelegent zilustrował tę sytuację dwoma slajdami. Pierwszy z nich symbolizował sytuację w biznesie kilkadziesiąt lat temu, kiedy to prowadzenie przedsiębiorstwa przypominało jego zdaniem jazdę po autostradzie – wiemy, dokąd jedziemy, widzimy daleko, niewiele może nas zaskoczyć, możemy jechać szybko i bezpiecznie.

Te czasy jednak minęły i teraz jedziemy (z naszym biznesem) po autostradzie, ale niestety w gęstej mgle. Kierunek znamy, ale nie wiemy, czy zaraz nie pojawi się zakręt, korek lub wypadek. Rynek i regulacje prawne, które wpływają na przedsiębiorstwa, stają się coraz bardziej skomplikowane, zmienne i nieprzewidywalne.

Druga grupa przyczyn leży po stronie personelu – są to zarówno błędy i niekompetencja osób odpowiedzialnych za prowadzenie działalności gospodarczej, jak i niski poziom kompetencji i motywacji do pracy osób, dla których mają być tworzone miejsca pracy, co skutkuje m.in. wysokim poziomem fluktuacji kadr.

Inną sprawą, ale ważną, jest praktyczna niemożność weryfikacji prognoz sprzedaży, a zatem także prognoz finansowych w biznesplanach dostarczanych do OWES. Jeżeli małe, nowo zakładane przedsiębiorstwo społeczne ma działać na konkurencyjnym i zmiennym rynku, sprzedawać tam swoje usługi lub produkty, to dla wielu branż i lokalizacji trudno wiarygodnie zaplanować sprzedaż (czyli trudno zweryfikować prognozy w biznesplanie). Niezależnie od wysiłku włożonego w przygotowanie biznesplanu, jest on obarczony błędem, pytanie tylko, jak dużym.

Co robić? – można by zapytać, cytując klasyka. Na przełomie XX i XXI wieku powstał cały szereg nowych podejść czy może metodyk, mających pozwolić na skuteczne tworzenie przedsiębiorstw w coraz bardziej chaotycznym środowisku, takich jak lean start up, jednostronicowy biznesplan czy testowanie modeli biznesowych. W Polsce karierę zrobiła kon-

Tylko około 600 z 1400 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych prowadzi skutecznie działalność gospodarczą.

40%

Jak wynika z raportu PARP z 2017 roku, w sektorze bardziej komercyjnym tylko 69% mikroprzedsiębiorstw prowadziło działalność po upływie roku od założenia. Tutaj także można zakładać, że przedsiębiorcy planują swoją działalności zgodnie z tym, co wiedzą o rynku i prowadzeniu biznesu.

Podobne wyniki dało stosowanie (uproszczonych) biznesplanów jako narzędzia oceny przy przyznawaniu pożyczek w pilotażu funduszu dla PS. Według raportu końcowego „Ewaluacji Systemu Pożyczkowego” z grudnia 2017 na ok. 500 udzielonych pożyczek 47% pożyczkobiorców zapłaciło przynajmniej jedną ratę z opóźnieniem, w przypadku ok. 1/5 umów występowały przynajmniej trzymiesięczne opóźnienia płatności, a 79 umów postawiono w stan windykacji. Wszystko to pomimo stosowania podobnego do biznesplanu wniosku o pożyczkę, wsparcia wnioskodawców i intensywnych wysiłków TISE.

V **cepcja tworzenia modeli biznesowych, którą opublikowali Alexander Osterwalder i Yves Pigneur.**

Joan Magretta zdefiniował business model jako „historię, która wyjaśnia, jak działa przedsiębiorstwo”. Business Model Canvas, czyli stworzone przez duet Osterwalder–Pigneur podejście do tworzenia modeli biznesowych, jest wygodnym narzędziem do zrozumienia pomysłu na działalność gospodarczą, porządkującym jego analizę i ułatwiającym zrozumienie, w jaki sposób przedsiębiorstwo będzie zarabiać na rynku. Ponadto przedyskutowanie z inicjatorami przedsięwzięcia pozwala z reguły zrozumieć nie tylko to, o co im chodzi, ale także ocenić, na ile dojrzała jest koncepcja firmy oraz szanse na wdrożenie pomysłu na biznes przez ten konkretny zespół.

Trzeba jednak przy tym pamiętać, że dobre pomysły na biznes będą szybko kopiowane przez konkurencję oraz będą musiały konkurować na rynku z innymi modelami biznesowymi. Wynik tej konfrontacji jest z reguły trudny do przewidzenia.

Stosowalność biznesplanów i alternatywnych podejść do tworzenia biznesu przeanalizowano ostatnio w artykule *It's not about framework*, opublikowanym w HBR z maja-czerwca 2018. Carl Schramm, autor tekstu, formułuje pogląd, że wzmiankowane powyżej nowe podejścia do zakładania przedsiębiorstw w gruncie rzeczy nie różnią się istotnie od tworzenia biznesplanów i są raczej pewnymi wariacjami na ich temat. Zakładają one bowiem pewien linearny proces planowania.

W realu ważniejszym niż analiza danych z przeszłości jest, zdaniem Schramma, uczenie się w działaniu (learning-by-doing) metodą prób i błędów. Podejście takie stosowane jest np. przez firmę Apple. Upraszczając, chodzi tutaj o testowanie produktu czy też usług na rynku, wyciąganie wniosków z reakcji klientów i informacji od nich, co pozwala na stopniową optymalizację oferty. Chciałbym tu zauważyć, że „prawdziwi” przedsiębiorcy stosują to podejście właściwie od zawsze i nic nowego w ten sposób nie odkrywamy.

Wracając na koniec do ww. dwóch przyczyn, chciałbym sformułować dwie sugestie. Zakładam przy tym, że chcemy

tworzyć tzw. miejsca pracy wysokiej jakości w przedsiębiorstwach społecznych, które będą utrzymywały się głównie z przychodów pozyskiwanych z rynku.

Biznesplan w tej czy innej formie trzeba oczywiście zrobić, ale tak, aby móc ocenić szanse jego realizacji, a nie tylko to, czy jest ładnie napisany i czy wszystkie rachunki zgadzają się do drugiego miejsca po przecinku – i to w prognozach na trzy lata. Chodzi tu raczej o zrozumienie i wstępną ocenę pomysłu na biznes społeczny (modelu biznesowego w innej terminologii). Proces ten wymaga specjalistów, wysiłku i czasu zarówno po stronie osób przygotowujących biznesplan (model biznesowy, jeśli ktoś woli), ale też po stronie oceniających go, czyli doradców OWES i KOW. Zachęcam więc do adaptacji alternatywnych wobec klasycznego biznesplanu podejść na potrzeby OWES.

Dla osób przywiązanych do idei oceny biznesplanów – sądzę, że stosować należy raczej ich uproszczone formy, bez marnowania czasu i środków na cyzelowanie nieistotnych drobiazgów. Dokument ten powinien być jednak tylko punktem wyjścia do doskonalenia pomysłu na biznes społeczny testowany przez przedsiębiorstwo społeczne na rynku.

Po drugie niezbyt celowe wydaje mi się finansowanie zakładania społecznych start-upów (jakimi są przedsiębiorstwa społeczne) w sytuacji poważnych braków – czy to kluczowej kadry (manager, niezbędni specjaliści), czy też innych ważnych zasobów, jak np. niewystarczająca ilość kapitału (dotacji), czy nieprzetestowany produkt/usługa. Wydaje mi się, że lepiej byłoby – zarówno dla osób zatrudnianych w nowo powstających PS, jak i dla samych OWES – skupić się na wspieraniu mniejszej liczby podmiotów z realnymi szansami na rozwój i tworzenie w miarę stabilnych miejsc pracy niżli tworzyć więcej słabych i obciążonych ryzykiem przedsiębiorstw społecznych, z których wiele zmarnuje środki i wysiłek tworzących i wspierających je ludzi.

Powyższy tekst wyraża wyłącznie poglądy autora, a nie redakcji. Zapraszam do dyskusji czytelników, którzy chcieliby podzielić się własnymi przemyśleniami związanymi z poruszoną powyżej tematyką.

(NIE)OCZYWISTE ŹRÓDŁA FINASOWANIA DLA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH

JACEK KORZENIAK

DŹWIGNIA FINANSOWA TO NIEZBĘDNE NARZĘDZIE ROZWOJU

Przedsiębiorstwa społeczne mają dostęp do wszystkich dedykowanych przedsiębiorcom źródeł finansowania (dotacje i pożyczki) oraz do dedykowanego instrumentu zwrotnego (dobrze znanego przedsiębiorcom społecznym).

W ogólnej opinii kredyt i pożyczka postrzegane są negatywnie, jednak zadłużenie (inwestycyjne) w przedsiębiorstwie to oznaka dobrej kondycji (świadczy o zdolności kredytowej) i rozwoju (inwestycji). Pod tym względem przedsiębiorstwa społeczne niczym się nie różnią od przedsiębiorstw komercyjnych. Dlaczego więc nie miałyby one korzystać z oferty dedykowanej przedsiębiorcom? Przedsiębiorstwa społeczne mają dostęp do wszystkich dedykowanych przedsiębiorcom źródeł finansowania (dotacje i pożyczki) oraz do dedykowanego instrumentu zwrotnego (dobrze znanego przedsiębiorcom społecznym).

W tym artykule pragnę zwrócić uwagę, że na rynku wciąż są dostępne instrumenty zwrotne, które pod

pewnymi względami mogą okazać się bardzo korzystne dla przedsiębiorców społecznych. Obecnie stosowanym w praktyce instrumentem zwrotnym są pożyczki z perspektywy finansowej 2014–2020. Są one wdrażane regionalnie, w każdym z województw, głównie przez Menadżera Funduszy (BGK), który w drodze przetargów wybiera pośredników (fundusze pożyczkowe). Oferta końcowych pożyczek jest zatem różna w każdym województwie i zależy od zapisów danego Regionalnego Programu Operacyjnego. O ile pod względem finansowym oferowane pożyczki są bardzo korzystne, o tyle nie zawsze będzie można z nich skorzystać. Może to być w sytuacjach, gdy pożyczki wdrażane są tylko w branżach uznanych za inteligentne specjalizacje dla danego województwa, gdy zaistnieje konieczność przeznaczenia pożyczki na innowacje lub gdy pożyczka ma zostać wykorzystana do wprowadzenia na rynek nowego produktu lub usługi. Mogą to być istotne ograniczenia, nie mniej jednak warto sprawdzić tę ofertę w swoim regionie, ponieważ w niektórych przypadkach może się ona okazać bezkonkurencyjna.

Dobrze dopasowanym instrumentem zwrotnym dla przedsiębiorców społecznych są pożyczki ze środków perspektywy finansowej 2007–2014. Pomimo że minęły już cztery lata od zakończenia tego okresu, to jednak fundusze pożyczkowe utworzone z tamtych środków działają dalej. **W większości województw po zakończeniu projektów środki europejskie przeszły na ich własność, zostały postawione u pośredników (fundusze pożyczkowych) i są dalej obracane. Co to oznacza w praktyce?**

Reprezentatywny przykład:

Kwota pożyczki	120 000 zł
Okres kredytowania	60 miesięcy (5 lat)
Karencja	6 miesięcy
Oprocentowanie stałe w całym okresie pożyczki	0,93 %
Prowizja 2,5%	3000 zł
Opłata za rozpatrzenie wniosku pobierana w momencie przyznania pożyczki	100 zł
Raty malejące	
najwyższa	2 317,00 zł
najniższa	2 224,10 zł
Koszt pożyczki	
oprocentowanie	3 142,54 zł
opłaty i prowizje	3100 zł
Całkowity koszt pożyczki	6242,54 zł

Pierwsze przedsiębiorstwa społeczne już skorzystały z oferty Funduszu pożyczkowego Fundacji „OIC Poland” m.in. Stowarzyszenie Aktywizacji Polesia Lubelskiego – zapraszamy do Domu Pracy Twórczej w Krainie Rumianku. (Zdjęcie powyżej – inwestycja w trakcie, obok – inwestycja zakończona)

Fot. Fundacja „OIC Poland”

Oznacza to, że środki te są wolne od konieczności spełniania dodatkowych kryteriów wymaganych obecnie przez Komisję Europejską. Instrumenty są więc maksymalnie uproszczone, a koszt pożyczki – zredukowany do minimum. Środków tych jest relatywnie dużo w każdym z województw, co znaczy, że są one dostępne. Przykładem może być oferta Funduszu pożyczkowego Fundacji „OIC Poland”. Fundusz nieprzerwanie od 2009 roku oferuje preferencyjne pożyczki. Obecnie można uzyskać pożyczkę do 200 zł z oprocentowaniem nawet 0,93 % w skali roku dla pożyczek objętych pomocą de minimis.

Dlaczego jest to dobry instrument dla przedsiębiorstw społecznych?

Większość przedsiębiorstw nie prowadzi działalności wysoce innowacyjnej, przez co nie ma możliwości ubiegania się o wdrażane dotacje, a nawet pożyczki. W przypadku tego instrumentu nie musimy wykazywać się innowacyjnością. W praktyce więc finansujemy nasze potrzeby inwestycyjne np. zakup samochodu, bez konieczności nadawania naszemu projektowi innowacyjnego wymiaru. Fundusze pożyczkowe także są zobowiązane do preferencyjnego traktowania przedsiębiorców, tak więc do ich oceny podchodzą w wymagany sposób. Oczywiście zdolność do spłaty pożyczki zostanie zbadana, jednak wymagania są znacznie łagodniejsze niż w przypadku banku. Ponadto taką pożyczkę przedsiębiorstwom społecznym łatwo jest zabezpieczyć. W większości wypadków wystarczy poręczenie cywilne np. członków spółdzielni, co jest zabezpieczeniem bezpłatnym. Nie trzeba płać np. za wpis do hipoteki lub ustanowienie zastawu czy ubezpieczenie.

Innym istotnym aspektem jest fakt, że fundusze pożyczkowe to w większości wypadków lokalne organizacje np. fundacje. Łatwo jest więc dojść do porozumienia choćby w przypadku przejściowych problemów w spłacie.

Innym istotnym aspektem jest fakt, że fundusze pożyczkowe to w większości wypadków lokalne organizacje np. fundacje. Łatwo jest więc dojść do porozumienia choćby w przypadku przejściowych problemów w spłacie.

ZALETY:

- niski koszt pożyczki;
- możliwość przeznaczenia jej na każdy cel związany z działalnością gospodarczą (udzielana jest również na cele obrotowe);
- proste i tanie zabezpieczenie;
- źródło finansowania dla przedsiębiorców z utrudnionym dostępem do finansowania bankowego.

A co, gdy chcemy otrzymać środki na utworzenie przedsiębiorstwa społecznego?

Oczywiście dedykowane dotacje posiadają Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, ale nie tylko. Podobnie jak w poprzedniej perspektywie, korzystać można również z dotacji na założenie działalności gospodarczej. Np. w województwie lubelskim operatorzy dotacji preferencyjne traktują osoby deklarujące powołanie przedsiębiorstwa społecznego. Już od lutego 2019 roku będzie można otrzymać dotację inwestycyjną w wysokości ok. 27 tys. zł na osobę oraz wsparcie pomostowe do 2100 zł miesięcznie przez pierwsze 12 miesięcy. Warto zwrócić uwagę na poszerzenie katalogu osób uprawnionych do otrzymania dotacji – mogą je otrzymać również mężczyźni w wieku 30 – 49 lat, imigranci oraz tzw. osoby ubogie pracujące.

Nie zapominajmy o rozwoju kapitału ludzkiego w organizacjach. Również dla przedsiębiorców społecznych są dostępne środki na dofinansowanie form rozwoju kwalifikacji, tj. dofinansowanie szkoleń za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych do 5 tys. zł na 1 osobę maksymalnie do 15 tys. rocznie na przedsiębiorstwo. Szkolenia dofinansuje nam również Krajowy Fundusz Szkoleniowy, dystrybuowany przez urzędy pracy.

Warto zapoznać się z regionalną ofertą tych (nie)oczywistych źródeł finansowania dla przedsiębiorców społecznych.

Na terenie całej Polski działa 57 akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, które łączy wspólny cel – pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenie wsparcia podmiotom ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstwom społecznym (PS) poprzez wzmacnianie ich potencjału. Pomimo jednorodnej idei istnieją między nimi pewne różnice, chociażby w postaci obszarów działalności poszczególnych ośrodków, ich liczby w danym regionie czy rezultatów pracy. W tym wydaniu „Biuletynu Sieci OWES” przyglądamy się działalności Ośrodków z dwóch województw – podlaskiego i podkarpackiego.

PREZENTACJA OWES PODLASKIE

Obecnie na terenie województwa podlaskiego działają cztery aktywne OWES.

Jednym z nich jest Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Białymstoku, który zgodnie z zamierzeniem ma utworzyć 134 miejsca pracy w okresie od początku grudnia 2016 roku do końca listopada 2019 roku. Do chwili obecnej Ośrodek udzielił już 25 dotacji na utworzenie miejsc pracy w nowopowstających przedsiębiorstwach społecznych. Kolejne przedsiębiorstwa społeczne są w trakcie rejestracji w KRS – takich podmiotów, które już zostały zakwalifikowane i czekają tylko na rejestrację jest aktualnie 7 – stworzą one miejsca pracy dla kolejnych 33 osób z kręgu wykluczenia społecznego. Wśród przedsiębiorstw społecznych, które otrzymały już dofinansowanie znajdują się: spółdzielnia socjalna o profilu artystycznym, spółdzielnia prowadząca strzelnicę, cukiernicza oraz spółdzielnia zajmująca się między innymi renowacją zabytkowych mebli. W metodologii działania Ośrodka dwie formy pracy z beneficjentami zasługują na szczególną uwagę. Pierwsza z nich to współpraca z mentorami, zwanymi „aniołami biznesu”, którzy

pracują z grupami inicjatywnymi (zazwyczaj jako wolontariusze) i pomagają im odpowiedzieć na nurtujące ich pytania z zakresu funkcjonowania przedsiębiorstwa. Mentorzy – „aniołowie” to doświadczone osoby, które od lat prowadzą przedsiębiorstwa lub podmioty ekonomii społecznej w branżach, w których beneficjenci Ośrodka dopiero zaczynają działać. Drugą formę pracy stanowią inicjatywy i przedsięwzięcia na rzecz ekonomii społecznej. Środowiska wywodzące się z różnych obszarów i gmin mają możliwość przy wsparciu animacyjnym, organizacyjnym i finansowym (do 6000 zł) zrealizować takie przedsięwzięcie w swoim środowisku lokalnym. Mogą to być np. pikniki, targi ekonomii społecznej, warsztaty promujące ekonomię społeczną, projekty edukacyjne kierowane do młodzieży, debaty itp. Dotychczas miały miejsce dwa takie wydarzenia – organizowane przez ochotnicze straże pożarne oraz targi ekonomii społecznej w Białymstoku.

Szkolimy nasze grupy inicjatywne

17.04.2018

"Białostocki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej"

W ramach usług edukacyjnych OWES Białystok organizuje warsztaty, szkolenia oraz cykle edukacyjne dotyczące tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych.

Fot. Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych

Zespół OWES Białystok przy pracy.

OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ w Białymstoku

Od stycznia 2018 OWES prowadzony przez Fundację Biznes i Prawo w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Europartner AKIE i Powiatem Bielskim realizuje projekt o nazwie „Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w Subregionie Bielskim” na terenie powiatów: bielskiego, hajnowskiego i siemiatyckiego. Planowane główne efekty projektu to m.in. objęcie wsparciem 80 podmiotów ekonomii społecznej pod względem merytorycznym, doradczym i szkoleniowym, utworzenie 20 nowych przedsiębiorstw społecznych przez 71 nowych miejsc pracy. Od lipca 2018 r. Ośrodek planuje uruchomienie pierwszych grup inicjatywnych w ramach ścieżki dotacyjnej. Wsparciem zostaną objęte osoby zagrożone ubóstwem bądź wykluczeniem społecznym, które są zainteresowane utworzeniem przedsiębiorstwa społecznego.

Euro Partner AKIE

OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ
„Rozwój Ekonomii Społecznej”

LIDER: Stowarzyszenie Europartner AKIE

PARTNERZY: Powiat Kolneński, Powiat Zambrowski

przedsiębiorcza ŁOMŻA | www.przedsiębiorczalomza.pl

Fot. Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat

Mobilny punkt edukacyjno-doradczy PCWES podczas imprezy „Święto Siei – piknik rodzinny” organizowanej przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”.

Podlaskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej prowadzone jest przez Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Euroregion Niemen, Parkiem Naukowo-Technologicznym w Suwałkach oraz Fundacją Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach.

Celem głównym projektu jest wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym poprzez działania wspierające podmioty ekonomii społecznej oraz utworzenie 113 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych na terenie subregionu suwalskiego. Podział obowiązków między partnerami projektu został opracowany na podstawie doświadczenia oraz posiadanych zasobów technicznych, finansowych i kadrowych każdego z partnerów. Lider projektu (CAS Pryzmat) odpowiedzialny jest m.in. za prowadzenie działań animacyjnych wśród podmiotów sektora pozarządowego czy usług w ramach Akademii Ekonomii Społecznej i Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości. Partner Stowarzyszenie Euroregion Niemen oferuje podmiotom ekonomii społecznej oraz jednostkom samorządu terytorialnego wsparcie w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz usługi animacyjne, w wyniku których tworzą się grupy inicjatywne, które wypracowują założenia, co do utworzenia podmiotów ekonomii społecznej. Park Naukowo-Technologiczny prowadzi Inkubator Wsparcia Rozwoju, w ramach którego udostępnia wszystkim zainteresowanym PS/ PES powierzchnię coworkingową oraz boks do

pracy biurowej. Ponadto w ramach działań zajmuje się organizacją szkoleń dla PS. Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach w ramach PCWES świadczy usługi doradztwa biznesowego, prowadzi działania animacyjne, organizuje wizyty studyjne, debaty skierowane do przedsiębiorców (sektora biznesowego) oraz podmiotów ekonomii społecznej. W wyniku działań projektowych PCWES jak do tej pory zdołał utworzyć wiele miejsc pracy w różnych PES zajmującymi się m.in. usługami reklamowymi, gastronomicznymi, sprzętającymi, budowlanymi czy graficznymi.

Na Podlasiu działa także OWES Łomża, który prowadzony jest przez Stowarzyszenie Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej w partnerstwie z powiatami zambrowskim i kolneńskim.

Działania tego Ośrodka są oparte na animacji lokalnej, czyli na pobudzaniu wspólnoty lokalnej do działania na rzecz ekonomii społecznej i III sektora. Ośrodek prowadzi Szkołę Liderów Społecznych. Jak mówi pan Tomasz Wróblewski, kierownik biura OWES w Łomży – *celem Szkoły jest uruchomienie energii drzemącej w mieszkańcach naszego miasta; szukamy również osób, które angażują się już w sferę publiczną i widzą szansę dla nowych treści w debacie publicznej. Dodatkową rolą szkoły jest pokazanie, że warto czasem zgodzić się na kompromis, bo efekty współpracy mogą być dużo większe dla wspólnoty lokalnej niż działanie w pojedynkę. Ponadto chcemy, aby przyszły absolwent szkoły*

PODLASKIE OWES

LIDERZY/ PARTNERZY	Obszar działalności	Okres realizacji projektu	Budżet projektu	Średnia wartość dotacji na jedno miej- sce pracy	Średnia wartość wsparcia pomosto- wego na osobę	Plano- wana liczba utwo- rzonych miejsc pracy	www e-mail
Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Białymstoku							
Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych (lider), Fundacja Forum Inicjatyw Rozwojowych (partner)	powiat białostocki, miasto Białystok	01.12.2016–30.11.2019	6,6 mln	20 000 zł	1 000 zł	134	www.owes.bialystok.pl owes@owop.org.pl
Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w Subregionie Bielskim							
Fundacja Biznes i Prawo (lider), Stowarzyszenie Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej (partner), Powiat Bielski (partner)	powiaty: bielski, hajnowski, siemiatycki	01.01.2018–31.12.2020	3,6 mln	18 000 zł	700 zł	71	http://przedsiębiorczybielsk.pl biuro@europartner-akie.pl
Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Łomży							
Stowarzyszenie Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej (lider), Powiat Zambrowski (partner), Powiat Kolneński (partner)	powiaty: łomżyński, zambrowski, kolneński, wysokomazowiecki, grajewski, miasto Łomża	01.03.2017–29.02.2020	6,4 mln	20 000 zł	1 000 zł	40	przedsiębiorczalomza@gmail.com
Podlaskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej							
Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat (lider), Stowarzyszenie Euroregion Niemen (partner), Park Naukowo – Technologiczny Polska – Wschód w Suwałkach Sp. z o.o. (partner), Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach (partner)	powiaty: augustowski, moniecki, sokólski, sejneński, suwalski oraz miasto Suwałki	01.03.2017–29.02.2020	7,1 mln	20 000 zł	5 000 zł	113	http://pcwes.org.pl pryzmat@pryzmat.org.pl; euroregion@niemen.org.pl; park@park.suwalki.pl; biuro@frp.pl

Fot. Stowarzyszenie Europartner AKIE

miał wiedzę na temat aplikowania o projekty miejskie czy ogólnopolskie np. FIO. W ramach wsparcia Ośrodka PES ubiegające się o dotacje mogą liczyć na pomoc w postaci doradcy finansowego, który razem z przedsiębiorstwem społecznym pracuje nad wnioskiem. Do Ośrodka mogą zgłaszać się osoby, które swoje fundacje i stowarzyszenia chcą przekształcić w przedsiębiorstwo społeczne. Mogą otrzymać dotację w wysokości 100 tysięcy złotych i wsparcie pomostowe na opłacenie bieżącej działalności. Działalność OWES w Łomży przynosi rezultaty – już teraz w tym mieście powstanie 15 nowych miejsc pracy, a dokładnie w Spółdzielni Socjalnej „Łomżanka”, Fundacji „L” oraz Fundacji „Zdrowa Żywność”.

Podczas konferencji pt. „Akademia Legislacji i Procesu Stanowienia Prawa – czyli szkolenia eksperckie dla przedstawicieli NGO” zarząd Stowarzyszenia Europartner AKIE wręczył czeki dotacyjne czterem podmiotom. Na zdjęciu: czek dotacyjny dla Spółdzielni „Zdrowa żywność”.

PREZENTACJA OWES PODKARPACKIE

**DZIĘKI PROWES
POWSTAŁO 28
PRZEDSIĘBIORSTW
SPOŁECZNYCH,
W KTÓRYCH
UTWORZONO 109
NOWYCH MIEJSC
PRACY**

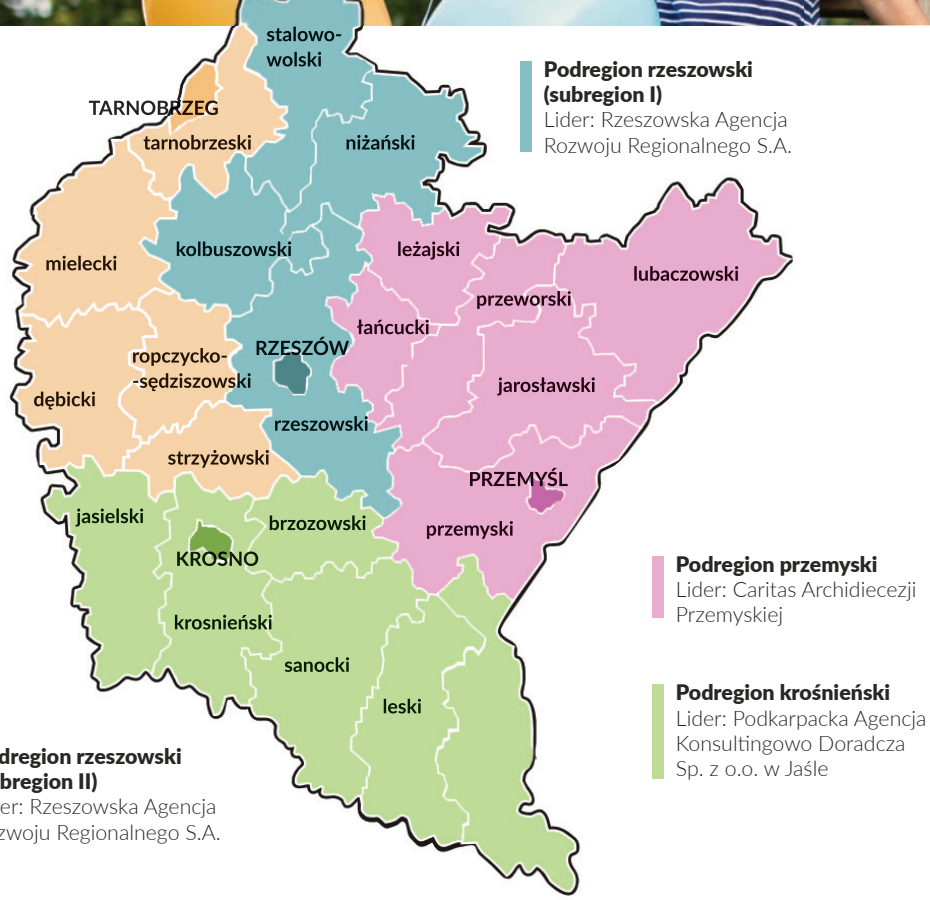
Na terenie województwa podkarpackiego działają trzy OWES.

Jednym z nich jest **PROWES – Podkarpacki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej**. Ośrodek prowadzony przez Caritas Diecezji Przemyskiej w partnerstwie z Podkarpacką Akademią Przedsiębiorczości realizuje projekt pn. „NAWIGATOR – KOMPLEKSOWY PROGRAM WSPIERANIA ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ”. PROWES swoje działania prowadzi na terenie Przemysła oraz w 6 innych powiatach. Ośrodek wspiera społeczności lokalne i PES poprzez usługi edukacyjne, informacyjne, doradcze i finansowe. Inicjuje działania mające na celu utworzenie i rozwój Centrów Integracji Społecznej w Jarosławiu, Tryńcu, Woli Zarzyckiej oraz Przeworsku. Ponadto współpracuje z CIS w Przemysłu, które ukierunkowane są na utworzenie około 140 miejsc reintegracji społeczno-zawodowej. Aktywnie uczestniczy we wspieraniu oddolnych inicjatyw, promuje działania PES w województwie podkarpackim, m.in. poprzez uczestnictwo w Targach Ekonomii Społecznej, konferencjach na poziomie regionalnym, subregionalnym i krajowym. W wyniku działalności PROWES do czerwca 2018 roku w istniejących przedsiębiorstwach społecznych zostały utworzone 104 nowe miejsca pracy. Jednym z takich przedsiębiorstw jest Spółdzielnia Socjalna „Szóstka” z Przemysła, która prowadzi żłobek. W ramach przyznanych dotacji utworzono tam 3 miejsca pracy. Dodatkowo Spółdzielnia ta została zgłoszona do 8. edycji konkursu Ekonomii Społecznej pn. „Przedsiębiorstwo społeczne roku im. Jacka Kuronia”. Ze wsparcia Ośrodka korzysta także Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Złote Runo” z Lubaczowa świadcząca m.in. kompleksowe usługi leśne, utrzymania zieleni oraz usługi porządkowe, usługi gastronomiczne, remontowo-budowlane czy pochówku zmarłych. W Spółdzielni tej utworzono z kolei 5 nowych miejsc pracy. Dzięki działaniom prowadzonym przez PROWES powstało 28 przedsiębiorstw społecznych (w tym 4 spółdzielnie socjalne), w których utworzono 109 nowych miejsc pracy.

Fot. Spółdzielnia „Bajka”

Jednym z przedsięwzięć wspieranych przez Rzeszowski OWES jest Akademia Kreatywności – miejsce spotkań dla dzieci. W ofercie tego przedsiębiorstwa znajdują się m.in. organizowanie pikników i urodzin, prowadzenie zajęć tematycznych oraz opieka wieczorowa i weekendowa.

Rzeszowski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ROWES) prowadzony przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego realizuje samodzielnie dwa projekty: „ROWES – kompleksowe wsparcie sektora ekonomii społecznej w subregionie I” oraz „ROWES – szansą rozwoju sektora ekonomii społecznej w subregionie II”. Oba projekty realizowane są od 2017 roku do końca 2019 roku. W ramach pierwszego z nich planowane jest utworzenie 228 miejsc w przedsiębiorstwach społecznych. Celem drugiego projektu jest utworzenie 248 miejsc pracy. Do dzisiaj w subregionie I udało się utworzyć 76 miejsc pracy, a w subregionie II – 62. Do projektu realizowanego w subregionie I przystąpiła spółdzielnia socjalna „Bajkolandia”, która prowadzi żłobek dla dzieci w wieku od 6 miesięcy do 3 lat. Dzięki uzyskanemu wsparciu na chwilę obecną „Bajkolan-

Fot. Spółdzielnia „Radość”

Samochód do przewozu osób niepełnosprawnych – własność Spółdzielni „Radość”

dia” zatrudnia 6 osób. Spółdzielnia posiada także wypożyczalnię strojów dla dzieci – których mają ok. 400 – oraz sprzętów i zabawek. W ramach działalności Spółdzielni organizowane są także urodziny tematyczne, eventy i imprezy lokalne. Innym przedsiębiorstwem wspieranym przez Rzeszowski OWES jest Akademia Kreatywności – miejsce spotkań dla dzieci. W ofercie tego przedsiębiorstwa znajdują się m.in. organizowanie pikników i urodzin, prowadzenie zajęć tematycznych oraz opieka wieczorowa i weekendowa. Dobrze prosperujące i rozwijające się przedsiębiorstwa społeczne są wynikiem sumiennej pracy Ośrodka, który otacza je wsparciem. Oferty obydwu projektów realizowanych przez ROWES zawierają m.in.: wsparcie animatorów i doradców kluczowych, warsztaty partnerstw lokalnych, szkolenia ogólne w zakresie ekonomii społecznej, szkolenia przygotowujące do założenia przedsiębiorstwa społecznego, wizyty studyjne, doradztwo specjalistyczne czy dotacje na stworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach.

W subregionie południowym województwa podkarpackiego – obejmującym powiaty: jasielski, brzozowski, sanocki, leski, bieszczadzki, krosieński oraz miasto Krosno – swoje działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej realizuje Podkarpacki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (POWES). Ośrodek prowadzony jest przez Podkarpacką Agencję Konsultingowo Doradczą (lider) wraz z Fundacją im. Hetmana Jana Tarnowskiego oraz Tarnobrzeską Agencją Rozwoju Regionalnego (partnerzy). W ramach projektu, który realizowany jest od grudnia 2016 do końca 2019 roku prowadzone są działania obejmujące m.in. usługi: animacyjne, inkubacyjne, finansowe, biznesowe czy usługi franczyzy społecznej, dzięki którym ma powstać sieć franczyzowo-sprzedażowa, ukierunkowana na

PODKARPACKIE OWES

LIDERZY/ PARTNERZY	Obszar działalności	Okres realizacji projektu	Budżet projektu	Średnia wartość dotacji na jedno miej- sce pracy	Średnia wartość wsparcia pomosto- wego na osobę	Plano- wana liczba utwor- zonych miejsc pracy	www e-mail
Podkarpacki Regionalny Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (PROWES)							
Caritas Archidiecezji Przemyskiej (lider), Podkarpacka Akademia Przedsiębiorczości Katarzyna Podraza (partner)	powiaty: jarosławski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, przemyski, przeworski, miasto Przemysł	01.01.2017–31.12.2019	29,1 mln	25 000 zł	1 800 zł	312	www.prowes.com.pl; www.projektnawigator.pl biuro@prowes.com.pl
Podkarpacki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Jaśle							
Podkarpacka Agencja Konsultingowo Doradcza Sp. z o.o. w Jaśle (lider), Fundacja im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnowie (partner), Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Tarnobrzegu (partner)	powiaty: jasielski, krośnieński, M. Krosno, brzozowski, sanocki, leski, bieszczadzki	01.12.2016–31.12.2019	25,6 mln	27 100 zł	2 100 zł	202	www.pakd.pl powes@pakd.pl
Rzeszowski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej							
Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (I projekt - subregion I)	powiaty: rzeszowski, kolbuszowski, niżański, stalowowolski, miasto Rzeszów	01.01.2017–31.12.2019	22,8 mln	27 100 zł	2 100 zł	228	www.wsparcie.es rowes@rarr.rzeszow.pl
Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (II projekt - subregion II)	powiaty: strzyżowski, ropczycko-sędziszowski, dębicki, mielecki, tarnobrzowski, miasto Tarnobrzeg	01.03.2017–29.02.2020	25,9 mln	26 523 zł	2 079 zł	248	www.wsparcie.es rowes@rarr.rzeszow.pl

produkt o charakterze regionalnym – w szczególności spożywczy i rękodzielniczy. Celem głównym projektu jest utworzenie co najmniej 202 miejsc pracy w nowych oraz istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Do zakładanych rezultatów projektu zalicza się także objęcie wsparciem ok. 276 podmiotów ekonomii społecznej oraz ok. 693 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania prowadzone przez POWES już w tej chwili przynoszą pozytywne rezultaty, bowiem do końca czerwca 2018 roku powstały 102 miejsca pracy w nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Jednym z istnie-

jących przedsiębiorstw, w którym utworzono nowe stanowiska jest Spółdzielnia Socjalna „Radość”. Oferuje ona usługi opiekuńcze i transportowe głównie osobom starszym i niepełnosprawnym. Kadre spółdzielni tworzą certyfikowane opiekunki oraz asystenci osób niepełnosprawnych. Przedsiębiorstwo dysponuje flotą samochodów przystosowanych do komfortowego przewozu osób niepełnosprawnych. Nowoczesne samochody wraz z platformą podjazdową dają możliwość przewiezienia do 7 wózków inwalidzkich naraz. Spółdzielnia świadczy certyfikowany transport osób na terenie całego kraju.

JAK TO SIĘ ROBI W ELBLĄGU

KATARZYNA CISZEWSKA

CZYLI O TEMACIE REINTEGRACJI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ W OŚRODKU WPIERANIA INICJATYW EKONOMII SPOŁECZNEJ W ELBLĄGU

Licznie funkcjonujące Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w Polsce tworzą przestrzeń oraz dają narzędzia do tworzenia dobrze prosperujących przedsiębiorstw społecznych. Te z kolei, zgodnie z założeniami, mają zapewniać stabilne miejsca pracy dla osób oddalonych od rynku pracy.

Przyczyny oddalenia od rynku pracy są różne, często przenikają się i nakładają na siebie, powodując ogromny balast. Im większy stopień skomplikowania sytuacji naszego klienta, tym dłuższy jest proces oddziaływań zmierzających do poprawy sytuacji, zarówno w sferze społecznej, jak i zawodowej. Właśnie dlatego potrzebna jest reintegracja, czyli działania ukierunkowane na odbudowywanie oraz wzmacnianie umiejętności i zdolności, które pozwalają na sprawne funkcjonowanie społeczne i zawodowe naszych klientów. To niekiedy długa droga, i choć czasem wyboista,

to warta wysiłku, bowiem daje szansę na nową jakość życia.

Kilka słów o tym, jak to robimy w Ośrodku Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu. Mówiąc o reintegracji oraz dobrze funkcjonujących przedsiębiorstwach społecznych, zwracamy uwagę na dwie kwestie: pierwsza to klient i to, co ze sobą wnosi oraz to, nad czym trzeba pracować i co wzmacniać. Drugą kwestią to funkcjonowanie przedsiębiorstwa społecznego (jeśli istnieje i chce zatrudnić nową osobę) lub zasady, ludzie i potencjał, na których opierać się ma powstający podmiot.

Proces reintegracji zaczyna się od **diagnozowania sytuacji klienta**, czyli osoby, która z jakiegoś powodu oddalona jest od rynku pracy. Mówiąc o diagnozowaniu, mam na myśli to, że wszystkie trudności naszego klienta rzadko kiedy można określić już po pierwszym spotkaniu. Dlatego samo diagnozowanie to proces, który stanowi po części pierwsze kroki oddziaływań reintegracyjnych. W trakcie tychże spotkań mówimy już o zasadach na jakich się spotykamy, o celach naszej potencjalnej współpracy i warunkach, które będą obowiązywały w toku dalszej pracy. Po tym obserwujemy także potencjał, jaki niesie za sobą nasz klient, oraz to, czy stosuje się do ustalonych (obustronnie) zasad współpracy. Jeśli tak, wówczas wyznaczamy ścieżkę szkoleniowo-doradczą, która ma za zadanie wyposażyć klienta w niezbędne kompetencje. Wpisane jest tu wsparcie psychologa, który pracuje, stosując metodę podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniach. To wzmacnia klienta oraz ma

REINTEGRACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA KROK PO KROKU:

- Klient – osoba zagrożona wykluczeniem społecznym;
- Diagnoza sytuacji klienta;
- Ustalenie warunków współpracy z klientem;
- Wyznaczenie ścieżki szkoleniowo-doradczej (cel do osiągnięcia);
- Konsultacje zespołu OWIES dotyczące postępów i osiągnięć klienta, wdrażanych działań i ich efektów, wprowadzenia ewentualnych zmian w ścieżce szkoleniowo-doradczej oraz ewentualnego włączenia partnerów we współpracę (ośrodek pomocy społecznej, poradnia ds. uzależnień, itd.);
- Wprowadzenie w środowisko pracy przedsiębiorstwa społecznego;
- Towarzystwo, a później monitorowanie procesów zachodzących w środowisku pracy, wzmacnianie szkoleniami zawodowymi, doradztwem specjalistycznym (m.in. doradca zawodowy, kluczowy, psycholog);
- Działania interwencyjne wg bieżących potrzeb.

Przedstawicielki Fundacji Rekostory (po lewej) i Stowarzyszenia Wystarczy Jeden Uśmiech (po prawej)

wpływ na kształtowanie właściwych postaw i efektywnych rozwiązań. Zawarta jest tu również praca z doradcą zawodowym możliwość szkoleń zawodowych i finansowanych w ramach OWIES. **Nad całościową realizacją ścieżki czuwa doradca kluczowy, a cały zespół specjalistów odbywa regularne konsultacje w sprawie postępów i potrzeb klienta.**

Dzięki temu planowane i wdrażane działania są bardziej optymalne – zarówno dla Ośrodka, jak i dla samego klienta.

Przedsiębiorstwo, które chce zatrudnić nową osobę, również wymaga wsparcia. Mówiąc o przedsiębiorstwie, mam na myśli kadre zarządzającą oraz zespół pracowników/ członków. Kadra zarządzająca musi mieć wiedzę dotyczącą pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym oraz umiejętności w tym obszarze. Dzięki temu może wdrażać rozwiązania, które pozwolą w optymalny sposób reintegrować zespół. Często dla kadry zarządzającej – zarówno na etapie tworzenia przedsiębiorstwa, jak i w trakcie działalności – OWIES prowadzi szkolenia, warsztaty czy coachingi, które mają ją wzmacniać, wskazywać, na co zwrócić uwagę przy włączaniu do zespołu osób z różnymi trudnościami.

Zdarzają się sytuacje, w których przedsiębiorstwa muszą utworzyć specjalistom przestrzeń do pracy. To wielka sztuka pogodzenia się z tym, że pewne obszary wykraczają poza kompetencje (i duże chęci pomocy) kadry przedsiębiorstwa społecznego, ale także poza obszar jego wsparcia jako firmy. Tak – nie bójmy się tego powiedzieć – nie z każdą trudnością, z jaką przychodzi do nas nowo zatrudniona osoba, musi radzić sobie przedsiębiorstwo społeczne. Specjaliści mogą być dostępni w OWES lub w instytucjach zajmujących się profesjonalnie danym problemem, np. uzależnień czy bezdomności. Służyć do tego mogą organizacje pozarządowe specjalizujące się w danym obszarze. W przypadku, gdy problem osoby aktywizowanej jest bardzo skomplikowany, OWIES w Elblągu współpracuje z podmiotami, tworząc zespoły wsparcia, np. z ośrodkiem pomocy społecznej w sprawie mieszkań treningowych i umieszczenia tam osób wychodzących z bezdomności, które jednocześnie zatrudnione są w spółdzielni socjalnej

KLIENT – PRZEDSIĘBIORSTWO SPOŁECZNE

- Diagnoza sytuacji przedsiębiorstwa w kontekście zespołu i zarządzania;
- Szkolenia, warsztaty, coachingi (psycholog, doradca zawodowy, doradca ds. zarządzania zespołem, doradca biznesowy, itd.) wzmacniające kadre zarządzającą, zespół w zakresie przyjęcia do pracy nowej osoby (plus inne obszary zdiagnozowane do wzmocnienia w PS);
- W sytuacjach tego wymagających – tworzenie zespołu wsparcia wraz z instytucjami i organizacjami specjalizującymi się w danym obszarze problemowym (za zgodą i przy współpracy klienta);
- Zapoznanie i wprowadzenie klienta w PS;
- Towarzystwo, a później monitorowanie procesów zachodzących w PS, wzmacnianie PS poprzez doradztwo i warsztaty wg potrzeb;
- Działania interwencyjne wg bieżących potrzeb.

albo z ośrodkiem ds. uzależnień czy stowarzyszeniem, które zajmuje się obszarem terapii dla rodzin. Są to stałe punkty wsparcia i współpracy dla OWIES w procesie reintegracji. **Proces reintegracji zaczyna się już od pierwszych spotkań, ważnych wydarzeń, np. od podjęcia decyzji o zatrudnieniu.** W przypadku jednych osób może trwać krócej, a w przypadku innych – bardzo długo. Z biegiem czasu widać przełomy, postępy, ale także kryzysy, które dotyczą już nie tylko samego nowego pracownika, ale także całego zespołu. Dlatego tak ważne jest, aby być wyposażonym w wiedzę na temat samego problemu, symptomów kryzysów, umiejętności radzenia sobie z daną trudnością. Uważny obserwator w zespole jest w stanie wyłowić pierwsze sygnały zbliżającego się kryzysu, nawrotu choroby itp. Dzięki temu reakcje i działania w bardzo wczesnym stadium mogą zaradzać niekorzystnemu rozwojowi wypadków. Zawsze trzeba też dbać o cały zespół, a nie tylko o człowieka, którego dotyka problem. Zespół składa się z ludzi, którzy tworzą całość, wzajemnie na siebie wpływając. Jeśli w zespole jest wiele osób, które doświadczyły wykluczenia (a tym bardziej wykluczenia wielokrotnego, o różnym podłożu), warto wtedy zadbać o to, by w przygotowanie ich do prowadzenia przedsiębiorstwa zaangażować specjalistów. Kadre zarządzającą należy wyposażać w odpowiednią wiedzę. Zespół składa się z osób, które poddają się procesom aktywizacji i reintegracji (oczywistym jest, że również je tworzą). Do zespołu zalicza się także osoby, które potrafią tym procesem kierować oraz które nie pochodzą z grup defaworyzowanych. Wówczas takie przedsiębiorstwo ma możliwości sprawnego funkcjonowania i prowadzenia realnych działań reintegracyjnych. Doświadczenie związane z samym pozostawianiem bez zatrudnienia – z własnego świadomego wyboru (w obliczu stabilnej zadowolającej sytuacji finansowej) bądź szukania alternatywnych rozwiązań dla swojej aktywności na rynku

Przedstawiciele: Fundacji „Porcja Dobra”, Przedsiębiorstwa Społecznego „Sakwa”, Spółdzielni Socjalnej „Zwiastun”, Fundacji „Rekostory”, Akademii Młodego Geniusza przy Pasłęckim Stowarzyszeniu Pomocy Rodzinie

pracy (np. tworzenie spółdzielni socjalnej przez absolwentów szkół wyższych) – nie stanowi o realnym wykluczeniu społecznym czy zawodowym. Nie można założyć z góry, że proces reintegracji trwa pół roku czy rok. Dla osób uzależnionych jest to codzienna walka o trzeźwość (z czasem może łatwiejsza, ale także być może z powrotami do picia). Dla osób usamodzielnianych to nauka nawyków pracowniczych, odnajdywania się w środowisku zawodowym. Dla wychodzących z bezdomności to nauka stanowienia o sobie, gospodarowania budżetem, którego do tej pory nie mieli przez wiele lat. Dla osoby niepełnosprawnej, po przebytej chorobie to nauka dbałości o zdrowie fizyczne i psychiczne. Dla osób po kryzysach to dążenie do równowagi w życiu. To procesy, które zataczają koła. W tym kole ważne jest, żeby wszystko miało swoje miejsce i czas: aby była praca, a w niej miejsce na przyjaźń, śmiech i radość, a także na łzy. A kiedy przychodzi czas kryzysu, musi być miejsce na słabsze dni i ich akceptację oraz pewność, że jeśli zdarzy się najgorsze, to miejsce pracy będzie na nich czekać.

Przedsiębiorstwo społeczne to miejsce, produkty, usługi, ale przede wszystkim ludzie, którzy tę firmę tworzą. Dla nich i z ich udziałem ta firma ma sens. Dla niektórych to całe życie.

Dlatego w OWIES wsparcie w powstawaniu i funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych odbywa się na podstawie stałego zespołu doradców, którzy posiadają kompetencje z różnych dziedzin – zarówno pracy socjalnej, psychologii, doradztwa zawodowego, jak i biznesu. Zespół ten konsultuje się, wypracowując wspólną strategię działania na rzecz dobrych i skutecznych rozwiązań do zastosowania w indywidualnych przypadkach. Każda sytuacja jest inna, więc indywidualne podejście do klienta czy podmiotu jest koniecznością. Tylko w ten sposób tworzy się synergia, która jest odpowiedzią na potrzeby osób oddalonych od rynku pracy i przedsiębiorstw społecznych.

REALIZATORZY PROJEKTU

Liderem partnerstwa jest **Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”** z siedzibą w Lublinie. Organizacja działa od 2000 roku i ma na swoim koncie realizację ponad 150 projektów finansowanych ze środków UE, w tym wiele projektów wspierających przedsiębiorczość. Wśród nich znajdują się m.in. projekty, takie jak: stworzenie systemowego modelu współpracy i koordynacji lokalnej polityki społecznej na podstawie Powiatowych Rad Zatrudnienia, tworzenie sieci współpracy organizacji pozarządowych Polesia Zachodniego, poprawa jakości usług urzędów administracji samorządowej, jak również stworzenie centrum informacji i wspomagania organizacji pozarządowych we Włodawie. <http://www.oic.lublin.pl/>

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” w Lublinie

Fundacja Fundusz Współpracy (FFW) istnieje od 1991 roku i jest wyspecjalizowana w realizacji projektów i programów finansowanych ze środków zagranicznych, w tym pochodzących z UE. Była odpowiedzialna m.in. za realizację w Polsce Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, a następnie projektu systemowego mającego na celu upowszechnienie ekonomii społecznej w Polsce na przykładzie doświadczeń PIW EQUAL. FFW uczestniczyła też w projekcie systemowym mającym na celu stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia ekonomii społecznej w Polsce. Zrealizowała też projekt informacyjno-edukacyjny dla JST dotyczący tego, jak skutecznie pozyskiwać środki unijne, a także projekt „Decydujmy razem” mający na celu wypracowanie i przetestowanie modeli partycypacji publicznej oraz systemu wspierania, oceny i upowszechniania partycypacji. <https://cofund.org.pl/>

Fundacja FUNDUSZ WSPÓŁPRACY

Biuletyn Sieci OWES

Zachęcamy do współpracy przy tworzeniu „Biuletynu Sieci OWES”. Masz pomysł na artykuł? Organizujesz wydarzenie, na które chcesz zaprosić innych? Realizujesz działania, które mogą posłużyć innym za inspirację?

Napisz do nas! Zastrzegamy sobie prawo skracania tekstów i zmiany tytułów. Autorzy tekstów prezentują swoje własne opinie. „Biuletyn Sieci OWES” jest wydawany w ramach projektu nr POWR.02.09.00-00-0012/16

pt. „Forum aktywności Ośrodków Wspierania Ekonomii Społecznej”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach

Europejskiego Funduszu Społecznego
Wydawca: Fundacja Fundusz Współpracy; **Redakcja:** Sylwia Krzyżanowska, Daniel Prędkopowicz; **Skład:** Studio Lingbrett